

AZ ORSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA

ÉS A VELE ÜGYKEZELÉS TEKINTETÉBEN
EGYBEKAPCSOLT FESTÉSZETI ÉS SZOBRÁSZATI
MESTERISKOLÁK ÉS A NŐI FESTŐISKOLA

ÉVKÖNYVE

AZ

1916—1917.

TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE :

VÁRDAI SZILÁRD

IGAZGATÓ-TANÁR.

BUDAPESTEN,

IFJ. KELLNER ERNŐ KÖNYVNYOMDÁJA

1917

I. FERENCZ JÓZSEF

1830—1917

ORSZ. MAGY. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA

Budapest, VI. kerület, Andrássy-út 71. szám.

MEGDICSŐÜLT

ELSŐ FERENCZ JÓZSEF

Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK

EMLÉKEZETE.

Ő császári és apostoli királyi Felsége I. FERENCZ JÓZSEF 1916. évi november hó 21-én, este 9 órakor a schönbrunni kastélyban, az Úrban csendesen elszenderült.

A dicsőült Uralkodóra főiskolánk, mint akinek uralkodása alatt a művészeti oktatás hazánkban kezdetét vette, művészeinkről való szeretettel teljes gondoskodásáért s nemeslelkű pártfogásáért, mellyel a magyar képzőművészetet a kezdet nehézségein átsegítette, mindenkor hálával gondolhat.

Ezen hála kifejezéseül, a Képzőművészeti Főiskola tantestülete és róm. kath. növendékei az 1916 évi november hó 30-án a Szent István Bazilikában tartott gyászmisén vettek részt; e gyászistentisztelet után pedig főiskolánk gyászünnepélyt tartott, melyen LYKA KÁROLY főiskolai tanár, művészeti író, a művelődés- és művészetek történetének előadója megdicsőült királyunk tündöklő emberi és uralkodói erényeit, melegen érző szívét és páratlan kötelességérzetét következőleg méltatta:

„Országszerte mély és őszinte megilletődést keltett FERENCZ JÓZSEF király halála s az általános részvét tolmácsolóinak sorából nem hiányzottak művészeti intézményeink sem. E részvét nem csupán a magyar királyi korona viselőjének szólt, hanem művészetünk mecénásának is, akinek uralkodása szervesen összefügg képzőművészetünk egyik legértékesebb és legérdekesebb korszakának földerülésével, virágzásával. Nagyon messzi időig kell visszamennünk, hogy oly korra akadjunk, amely Magyarországon FERENCZ JÓZSEF király korszakával egyenlő értékű művészetet érlelt hazánkban.

Voltak, igaz, kezdeményezők és serény munkások a szabadságharcot megelőző években is. Sohasem szabad elfelejtenünk KAZINCZYNAK fáradhatatlan serkentő buzgalmát, amellyel a még gyarmat-sorban élő Magyarország földjét a művelődés e szép virágaival is hímessé tenni igyekezett. Kegyelettel őrizzük meg emlékét a hazában szerteszét szóródott, koldus-sorban dolgozó kezdeményezőknek is, akik szívós kitartással igyekeztek szerény módjukhoz mértén ébren tartani a festés, a szobrászat iránt még csak nagyszerényen mutatkozó érdeklődést. De minden lelkeség és fáradozás alig-alig termelt gyümölcsöt addig az időpontig, amelyben FERENCZ JÓZSEF király uralkodásának legkimagaslóbb eseménye, a kiegyezés megszületett.

A hatvanhetes kiegyezést maga FERENCZ JÓZSEF élete főművének és legértékesebb cselekedetének mondta. Azt hisszük: találón, mert alig van a gazdasági és művelődési életnek oly vonatkozása, amelyre e cselekedet éltetőn ne hatott volna. A magyar művészet is megérezte DEÁK FERENCZ és királya e közös művének hatását. Művészetünk valóban attól az idő-

ponttól fogva szerez a cselekvésre erőt, amidőn a király és a nemzet keresni kezdi egymást, amikor a félreértések tünedeznek s ők végre megértik egymást. Nagyon tanulságos a dolgok ily fejlődését legalább néhány fontosabb adat segítségével megvilágítani.

Magyar művészeti életről a szabadságharc idején szó sem lehetett. Alig hogy az élet első csirái kiserkednek a romok közül: minden egyéb inkább érdekli az embereket, mint a művészet. Inkább hasznossági munkák, gazdasági tervek foglalkoztatják a lassan felocsúdó energiát. Vasutakat építenek, alagutat fúrnak Budán, gazdasági szerveződés indul meg, lassú ütemben, szinte félve. Ezekben az ötvenes években azonban még az ország árvája a művészet. Nem volt iskola, ahol a művészeti technikákat meg lehetett volna tanulni. Nem volt alkalom, ahol a már előbbre jutott tehetségek műveiket a közönség szeme elé vihették volna. Rendeztek ugyan már kiállításokat, de azokban a magyar elem teljesen háttérbe szorult: mindig háromszor annyi volt bennük a külföldi festők munkája, mint a hazaiaké. S e külföldiek is inkább közepesek és azon aluliak voltak, akik sokszor csak éppen jó szerencsére juttatták valamely Bécsben el nem adható munkájukat nekünk, cserébe jó aranyainkért. De a magyar festő- és szobrászifjúság másutt sem igen láthatott nevelő hatású remekműveket. Megvolt ugyan már a Nemzeti Múzeum, de a hűvösebb hónapok alatt annak képtára is zárva volt. Nem tudták fűteni. Kicsinyes okok tettek lankadozóvá minden törekvést. Egypár erősebb tehetség a külföldön keresett és talált megélhetést: BROCKY KÁROLY Angliában, MARKÓ KÁROLY Olaszországban telepedett le s egyikük se küldött haza soha egyetlen képet sem. Szobrászaink közül FERENCZY ISTVÁN

önkéntes számkivetésben, Rimaszombatban éldegélte megtörtén utolsó éveit: tragédiája bizony nem volt ily pályára serkentő. 1858 esett meg Pesten, négyszáz esztendő óta először, hogy nyilvános helyen szobrot emeltek egy jelesünknek, KATONÁNAK. ZÜLLICH e művét azonban már a leleplezéskor inkább elrettentő példának minősítik s két év múlva el is távolítják. Vegyük hozzá a tompa, friss gyásztól elborult közhangulatot: elképzelhetjük, hogy ily körülmények közt eleven művészi munkásság nem fejlődhetett ki.

Igy köszöntöttek be a hatvanas évek. Politikailag már az évtized elején meghozták a kísérletet, hogy a nemzet és a király közeledjék egymáshoz. Pirkadni kezdett. „Megvirrad még valaha, — nem lesz mindig éjszaka . . .“: ez az országszerte dalolt nóta jól megvilágítja a közhangulatot. Pest egyre jobban az ország szívének kezdi magát érezni, magyarosodik. S szé-pülni, bővülni kezd, még lassan bár, de láthatón. Főuraink, akik közül sokan a KÖLCSEY-korszakban még inkább Bécset érezték otthonukul, Pesten a Múzeum körül egész sor palotát kezdenek építtetni szállásul. Egy pár ifjú művész bizalommal és remény-nyel tanul a jövő Magyarország számára, nem többé Bécsben, hanem Münchenben: SZÉKELY ott már megfesti a II. LAJOS holtteste megtalálását, Izsó megfaragja a Búsuló juhászt. Az első még híven tükrözi azt a közhangulatot, amely a sivár jelenből a dicsőséges múltba menekül. A második először gondol magára a magyar népre, amely odáig szobrászi előadásra méltónak nem tartatott. Itt is, ott is akadnak tehetséges ifjak, akik neki mernek vágni a művészetnek, remények nyílnak egy szebb jövő számára. S a szebb jövő csakugyan beköszöntött a kiegyezés tényével.

A hatvanhetes kiegyezést előkészítő és követő évek egy új Magyarország megszületését és gyors fejlődését látták. Azzal, hogy ismét meglett az országnak a maga kormánya s ezzel politikai központja: hirtelenül minden téren nagyszabású tevékenység indul meg. Volt már központi hatalom, amely nem az ország kihasználásának, hanem fejlesztésének érdekeit tartja szem előtt s e célból a gyümölcsöző intézmények egész sorát hívja létre. A királyi hatalmat nem fenyegető jelnek, hanem segítőtársnak lehetett immár felfogni, a kiegyezés révén az ország s a korona azonos érdekek szolgálatába állította erélyét, hatalmát. Az új kormány székhelye Pest, most már nemcsak hogy magyarrá lett, hanem valóban művelődési és gazdasági központjává is lehetett hazánknak. Itt székelt a temérdek központi intézmény, innen táplálkozott műveltség szempontjából a vidék. Az új magyar főváros hirtelenül föllendül. Már 1870-ben 24 millió koronát (akkor nagy pénz) adott a törvényhozás Pestnek, hogy megnövekedjen, modernné váljon. Hihetetlen ütemben indul meg a fejlődés. Az építésszek (akik tanulmányaikat most már a kiegyezés évében megszületett műegyetemen végezhetik), alig győzik a munkát. 1871-ben 700 új ház épül Pesten, a következő évben építik a dunai rakpartot, hasítják az Andrássy-utat, még egy évvel utóbb kezdik az oktogont. Új szabályozási terv veti meg a jövő Budapestjevárosképének alapjait. Solyember, ANDRÁSSY GYULA gróf, áll az ügyek élén, akit méltán nevezték el kortársai szépművészeti miniszternek. Az ő lelkesítésére indul meg Budavára nagyszabású kiépítése, egy sereg középület nő ki a régi Pest homokjából s e középületek belsejében munka kínálkozik a SZÉKELYEK, THANOK, LOTZOK számára. Szobrászok sűrögnek a

monumentális épületek külső s belső díszítésén, szoborművek kezdenek a terekre kerülni.

A föléledés, friss nekilendülés e külső jeleinek mélyebb okai vannak. Éppen ezidőben kezd ugyanis művészetünk szerveződni s e szerveződés megadta a lehetőséget, hogy egészségesen fejlődjön a 'jövőben.

Ha eddig a magyar ifjú itthon nem szerezhette meg a művészetek technikáiban való szükséges jártasságot: 1871 óta volt lehetőség erre is. Ez évben, tehát kevéssel a kiegyezés után, nyílt meg az Országos m. kir. Mintarajztanoda és Rajztanárképző, nemcsak művészeti tanulmányokra adván módot, hanem a rajztanárok egész sorát nevelvén az ország számára: a központ művészi okulásaiból juttathatót a vidéknek is. A már révbe ért művészek kiállításai számára a célhoz méltó hajlékot kaptak a Műcsarnokban s nemsokára rá (1876) otthont kapott a Mintarajztanoda és Rajztanárképző is, amely odáig a Rombach-utcában zsellérkedett. A Képzőművészeti Társulat örvendetes fejlődésnek indulva, fontos szervevé lett művészetünknek. Egy sor más művészeti egyesület, egyben kiállítási alkalom, jött létre s e társulatok kezdték a vidékre is kivinni a Pesten összehordódó művészeti anyagot. Végül BENCZÜR GYULÁNAK hazatelepítésével, a mesteriskolák megnyitásával s utóbb a Mintarajziskolának Képzőművészeti Főiskolává történt átszervezésével teljessé lett az organizáció, amelynek hiányát oly keservesen érezték még csak egy emberöltő előtt is. A szerveződés teljessé az Iparművészeti Iskola (1881) és Társulat megalapításával, a vidéki művésztelepek létesítésével és végül a Szépművészeti Múzeum önálló kiépítésével lett. Mindezeknek a fontos és fejlődést elősegítő intézményeknek megalapítója a magyar állam, annak végrehajtó szerve, a nemzeti kormány

volt s mindezeknek ily kialakulása a hatvanhetes kiegyezés nélkül el sem képzelhető. Így tekintve a tényeket, az igazsághoz híven megállapíthatjuk, hogy FERENCZ JÓZSEF uralkodói cselekedeteinek legfontosabbika, a kiegyezés, termékenyítőn, sőt felvillanyozón hatott művészetünkre is.

FERENCZ JÓZSEF király ezen kívül személyes kapcsolatot is tartott fenn a magyar művészettel. Már Pest kiépítésénél is minden rendezési terv, a középületek tervrajzai elsősorban az ő dolgozóasztalára kerültek. Élénk érdeklődéssel kísérte a főváros művészi képének kialakulását s megkoronázta e városképet Buda hatalmas vársilhouettjével. Budavára szobrai s a termek és szobák falát diszító képeket évről-évre rendszeres vásárlásokkal gyarapította s megajándékozta a fővárost tíz új szoborral. De nemcsak mint megrendelőt és mecénást ismerték művészeink, hanem mint példát adó érdeklődőt, buzdítót is. Budapesti időzései alkalmával személyesen szerette megnyitni a műtárlatokat, mindenkor meglátogatta a Képzőművészeti Főiskola mesteriskoláit, ösztöndíjak alapításával járult hozzá nem egy fiatal tehetség fejlesztéséhez. Nemcsak fejedelmi kötelességnek tudta a művészetek istápolását, hanem valóban szerette is. Hisz gyermekkorában legkedvesebb mulatozásai egyike éppen a rajzolgatás volt.

Nem pusztán időrendbeli véletlen tehát, hogy FERENCZ JÓZSEF király uralkodása egybeesik a magyar művészet hatalmas föllendülésével, hanem valóban cselekvő részt is vett belőle, legfőképp ama nagy műve révén, amelynek éppen most pergett le ötvenedik évfordulója: az új életre serkentő hatvanhetes kiegyezés révén. Művészetünknek ez a nagyérdekű történeti korszaka mindenkorra szerves kapcsolatban marad uralkodásával.

II.

ÜNNEPI SZAVAK IV. KÁROLY KORONÁZÁSAKOR.

Ő császári és apostoli királyi FELSÉGE IV. KÁROLY trónralépése alkalmából a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1916. évi december hó 18-án 16.668. eln. sz. a. rendeletet méltóztatott kiadni, melyből a következőket idézzük:

„Hazánk jövője megkívánja, hogy a most felnövő nemzedék minél mélyebben átérezze és átértse a korszak nevezetes eseményeit. Az ezek iránt meglevő nagy érdeklődést kielégítve a közeli jövő polgárait az állami életben való tudatos részvételre készítjük elő.

E hetekben Ő FELSÉGE IV. KÁROLY királynak trónralépése körül forog az egész nemzet gondolkodása, ezért kívánatos, hogy a hallgatók a trónváltozással járó eseményeknek ne csak érdekes külsőségeiről halljanak, hanem a nemzeti életünk új szakának fel-emelő és biztató kezdetét átérezzék.“

Tekintettel arra, hogy a koronázás a karácsonyi ünnepnapokra esett, a koronázás napját követő legközelebbi előadási napon a tanítás szünetelt s ehelyett Ő Felsége trónralépésének örömeire ünnepély volt tartandó.

Időszerűnek és alkalmasnak mutatkozván Ő Felségének népeihez intézett első kiáltványának és a hitlevelének felolvasása, — *„hogy a hallgatóságban a ragaszkodást és bizalmat felébresszék és a fiatalság átérezze a nemzetnek és királyának együttes szívdobbanását, reményt és szilárd elhatározást élesszenek arra, hogy az óhajtott boldogabb korszakban virágozzon a hon és békében dicsőséggel éljen a király,“* — az igazgatóság a trónváltozás nevezetes eseményének méltatására és a történelmi okmányok felolvasására GYULAI

Ő.CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGE
IV. KÁROLY.

ÁGOST dr. áll. polg. isk. tanítóképző-intézeti r. tanárt, mint főiskolánkon a rajztanárnő- és tanítónőjelöltek részére a magyar irodalom történetének és a pedagógiának előadóját kérte fel, aki ezen megbízásának a koronázás ünneplése napján, 1917 január hó 8-án készségesen a következőleg felelt meg:

„A természet örök rendjének törvényénél fogva, mely nem ismer űrt az élet folytonosságában, nemzetünk életében átélt nagy gyászunkat alig néhány hét multával természetszerűen váltja fel a mai napon örömmünnepünk, mikor a magas miniszteri rendeletnek is eleget téve, lelkünk sugallatát is követve, egybegyűltünk, hogy dicsőségesen uralkodó ifjú királyunk, IV. KÁROLY megkoronáztatásának emlékezetét ünnepiesen szívünkbe véssük, hogy e nagyszabásu nemzeti eseménynek történetét, annak jelentőségét s a belőle sugárzó hangulatot egész életünkre kiható élménnyé avassuk s belőle újabb erőt meríthessünk rendíthetetlen hon- és alkotmányszeretetünk számára.

Történelmi időket élünk, jelentősebbeket talán mindazon nagy napoknál, melyeket nemzetünk krónikásai eddig följegyeztek s melyekről mindnyájunknak történelmi tudása valaha számot adhatott. Mert a magyar nemzet, mely ezer esztendőn keresztül, ezer veszélyben annyi szent harcot és véres küzdelmet vívott nemzeti létéért és fönnmaradásáért, újabb és erőben mindannyit meghaladó hatalmas harcok eseményeinek áradatába kerülve folytatja ezeréves élete legnagyobbszerű viadalát a sorssal, melynek felhői meggyűlekeztek fölötte. És e nagy küzdelem közepette, mely minden erejét lefoglalja, mely újra oly sok szent vérrel öntözi honunk határait, a sorsot intéző égi hatalmak úgy akarták, hogy az, kinek tapasztalatokban gazdag, mindent meggondoló és mindent megfontoló vezérlete alatt ez élet-halál-küzdelmet megkezdettük, az Élet és Halál urának aka-

rata szerint átadta felelősséggel teljes uralmát, pálcáját és kardját egy ifju hős leventének, győzelmes ifjú trónörökösünknek s az ifjú király egyenesen a harcmezőről lépett őseinek fényes örökségébe nemzetünk élére.

Az ifjúság bájával s kedvességével ragyogó király azonban a törvények szabta rögtöni föllépésével nemcsak ősei trónját foglalta el azonnal, hanem trónralépte első napján magáévá tette népeinek szivét is, mikor haladéktalanul kiadott proklamációjában a Mindenható kegyelmét kérve magára és áldását népére azonnal és önkéntesen fogadalmat tett a béke helyreállítására, a reámaradt nagy történelmi örökség hű kezelésére, az igazságos és szeretetteljes kormányzásra, az alkotmány és a törvény tiszteletére, a szabadság, jogrend és jogegyenlőség védelmezésére és megőrzésére, a becsületes munka gyümölcseinek biztosítására, a király és a nemzet kölcsönös bizalmának kifejlesztésére és ápolására. Ennél szebb, ennél szentebb fogadalmat király nem tehet népeinek s nemzetünk már e napon a legszebb reményekkel tekinthetett a sorsában és történetében kezdődő új korszak megindulása elé. Pedig ifjú királyunk e fogadalmat csak első lépésül szánta uralkodói pályájának fényes útjára lépve. Nem elégedett meg az első lépés jelentőségével és hatásával. Már a következő napon úgy érezte, hogy a legalkotmányosabb királynak, I. FERENCZ JÓZSEFNEK méltó utóda akar lenni s ha a nemzet bizalmát valóban meg akarja nyerni, 24 órával ősei trónjának elfoglalása után vágyódnia kell Szent István megszentelt koronájára s e vágyat ki is kell fejeznie, hogy a dicső jelvény mentől előbb felbonthatatlanul kapcsolja őt szeretett magyar nemzetéhez. Ezzel a tényével talán első volt Habsburg-

királyaink között, aki igazán megérezte, hogy e korona, a minden jog forrásául szolgáló nemzet szimboluma, adja meg neki, a fejedelemnek is a maga királyi jogait. S az ifjú király ez erős közjogi érzés birtokában, már november 23-án kéziratot intézett magyar miniszterelnökéhez, melyben attól a szándéktól indítva, hogy magát Magyar-, Horvát-Szlavon- és Dalmátország királyává mielőbb megkoronáztassa, utasítja őt, hogy az országgyűléssel érintkezésbe lépve idevágó javaslatait terjessze elő.

Mily diadal s mily szeretet, mily büszkeség s mily ragaszkodás kelt e fejedelmi tény nyomába mindnyájunk lelkében, arra csak röviden kell utalnom arra elég ünnepi hangulatunkban hódolattal visszaemlékeznünk! Mindezen ünnepi érzés még inkább megerősödött az egész nemzet szívében, mikor azután a magas királyi elhatározás valóban testet öltött s november 27-én a magyar miniszterelnök a következő királyi leiratot mutatta be az országgyűlésnek:

„Mi, I. Károly, Isten kegyelméből Ausztriai császár, Csehország királya, stb. és Magyarországnak e néven IV. Apostoli királya, Magyarországnak és Társországai zászlósainak, egyházi és világi főrendeknek és képviselőinek, akik megdicsőült Dédnagybátyánk, I. Ferencz József ő császári és Apostoli Királyi Felsége által 1910. évi június hó 21. ére Budapest székesfővárosunkba összehívott országgyűlésen egybegyűlvék, királyi üdvözetünket!

Kedvelt Híveink! A nemzet gyászában osztozó lelkünk mélységes bánatával, de a Gondviselés kifürkészhetlen útjaiban való megnyugvással hozzuk tudomástokra, hogy dicsőséges emlékezetű boldogult Dédnagybátyánk, I. Ferencz József, Császár és Apostoli Király a mai napon a halandó létből az örök életbe költözött. Amidőn tehát az uralkodást, mint nevezett néhai Dédnagybátyánk utódja és örökre az ország törvényei, jelesül az 1723. évi első és második törvénycikk értelmében Istenbe vetett reménnyel, bizalomteljesen elfoglaljuk, addig is,

amíg lelkünk sugallatához és a törvény rendeletéhez képest mielőbb megtartandó koronázásunk alkalmából királyi hitlevelünkben tehetnénk bizonysgot fejedelmi szándékaink felől, az alkotmányos törvény megtartására és mások általi megtartására, valamint hű Magyarországnak és társországi javára irányuló törekvésünkről biztosítunk.

Kikhez egyébként királyi kegyelmünkkel állandóan hajlandók maradunk.

Kelt Bécsben, 1916. évi november hó 21 ik napján.

Károly s. k.

Gróf Tisza István s. k.

Ezzel aztán meg is indult a koronázási eljárásnak ősi szokások szerint szabályozott menete. Egymást követték annak fázisai: a hitlevél megszerkesztése az országgyűlés kiküldött bizottságában, a hitlevél elfogadása a király által s december 30-án maga a koronázás. E két főmozzanat: a hitlevél kiadása s a korona feltevése teszik e nevezetes szertartás voltaképeni lényegét. A hitlevél kiadása azért, mert ez elmulaszthatatlan előzetes föltétele a koronázás törvényességének, — a korona feltevése a király fejére azért, mert a magyar uralkodó, nem úgy mint az osztrák, csak a megkoronázás által lesz törvényes királyává a vitéz és lovagias magyar nemzetnek. A hitlevél csak kötelességeket tartalmaz, a király kötelességeit a nemzet iránt, ezzel szemben a nemzet a király uralkodói jogait a koronázás tényével pecsételi meg. A hitlevél s a szent korona tehát mint szükséges kiegészítései és kellékei az alkotmányos uralkodásnak a jövőt irányító csodás erő fényében ragyognak.

December 30-ikán virradt fel a nagy nap, mely e felséges és szent esküvőt, a király s a nemzet eljegyzésének dicső aktusát elhozandó volt. A pompa s fény, mely a súlyos idők dacára e napon Budának ősi várában felragyogott, csak részben jelzi a szívek ünnepét, melynek nem volt határa a magyar nemzetben. Egész életére feled-

hetetlen látvány fog maradni mindazokra nézve, kik e nemzeti szertartás fényes jeleneteinek tanúi lehettek; de ifjú királyunk is bizonyára meghatottan fog gondolni egész életében arra a mérhetetlen lelkesedésre, mely őt e napon szerető magyar nemzete kebelén körülvette s mely megérezve daliás királyának tiszta családi boldogságát, a szépséges fiatal királynét s bájos gyermeküket, a kis trónörököszt is körülrajongta.

A koronázás szertartásának a korona föltevésén kívül legszebb s legjelentősebb részei, a királyi eskü s a négy kardvágás már Isten szabad ege alatt folytak le.

E kettő közül a királyi eskü a fontosabbik, mert ez köti a vallásos érzésű királyt az alkotmányhoz; ez a nemzet palládiuma az alkotmány minden sorsfordulatának idejében. És IV. KÁROLY balkezeiben az apostoli kereszttel, arccal keletnek fordulva, jobb kezét esküre emelve messze hallható határozott és érces hangon, jó magyarsággal mondotta esküjét:

„Mi. I. Károly, Isten kegyelméből Ausztria Császára, Csehország királya stb. és Magyarországnak e néven IV. Apostoli Királya, mint Magyarország s Horvát-, Szlavon- és Dalmátországoknak Örökös és Apostoli Királya, eszküszünk az élő Istenre, boldogságos Szűz Máriára s az Istennek minden szenteire, hogy az Isten egyházait, Magyarország s Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok törvényhatóságait s egyházi és világi minden rendülakosait jogaikban, kivátságaikban, szabadságukban, szabadalmaikban, törvényeikben, régi jó és helybenhagyott szokásaikban megtartandjuk, mindenkinek igazságot szolgáltatunk, Magyarország s Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok jogait, alkotmányát, törvényes függetlenségét és területi épségét sértetlenül fönntartandjuk, dicsőült II. András király törvényeit, kivéve mindazonáltal azon törvények 31-ik cikkének záradékát, mely így kezdődik: „Quodsi vero Nos“, egészen azon szavakig: „in perpetuam facultatem“, megtartandjuk; Magyarország s Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok határait és ami ezen országokhoz bármi jog és címen tartozik, el nem idegenítjük, s meg nem csonkítjuk, sőt

amennyire lehet gyarapítjuk és kiterjesztjük s megteendjük mindazt, amit ezen országaink közjávára, dicsőségére és öregbítésére igazságosan megtehetünk. Isten minket úgy segéljen s annak minden szentei.“

Kedves Ifjúság! A királykoronázás szép napjai elmúltak s ki tudja hányan fognak közülünk, kik ez alkalomból egybegyülekeztünk, még egyszer tanui lehetni oly nagy napoknak, minő a magyar nemzetre nézve a királykoronázás, — legalább ily sorsdöntő idők közepette, mint aminőket most átélünk. Ne is adja a sors, hogy a magyaroknak egyhamar újra királyt kelljen koronáznia és ne adja soha többé, hogy ily körülmények, ily véres háború közepette történjék a fejedelem személyének változása, mint ez alkalommal. A magyarok Istene ezúttal szeretettel ölelte keblére nemzetünket s oly fejedelem kezébe adta ismét országunk kormánypálcáját, ki legnagyobb királyaink méltó utódjául ígérkezik, megadta, hogy ismét elmondhatjuk a régi nagy költő szavait, melyek szerint „a legelső magyar ember a király!“

Azért a koronázás szent tényéből merített magasztos érzésekkel, alkotmány- és honszeretetünkben újból megerősödve mentől későbbi időre kell óhajtanunk e nagy-jelentőségű eseménynek, a királykoronázásnak megismétlődését; szívünkből jövő érzéssel kell hosszú boldog életet, hatalmas és dicső uralkodást kívánnunk szeretett ifjú fejedelmünknek.

Kiáltsák hát velem mindnyájan fiatal lelkük egész hevével, szívük egész lelkesedésével: „Éljen IV. KÁROLY, a magyarok királya!“

III.

AZ ÉV TÖRTÉNETÉBŐL.

A Főiskola épületének hadi célokra való elfoglalása folytán a növendékek elhelyezését illetőleg az 1916/17. tanévben is több más állami iskola és muzeum vendégszeretétét kellett igénybe venni. Nevezetesen az Andrássy-úti m. kir. felső leányiskola és leánygimnázium, az Orsz. Szépművészeti és a m. kir. Mezőgazdasági Múzeum, valamint az Orsz. Iparművészeti Iskola fogadták be növendékeinket, míg saját helyiségeinkből csak a könyvtártermek, a m. kir. Női Festőiskola (Várkert bazár) a Bajza-utcai Szépművészeti Akadémia épületeiből két műterem és a Fehérvári-úton bérelt tanhelyiségek álltak rendelkezésre.

Mivel a Mezőgazdasági Múzeum vendégszeretetének további igénybevétele lehetetlenné vált, más megfelelő tanhelyiségekről kellett gondoskodnunk. Ilyeneket a jelenlegi lakásinség mellett azonban nehéz volt felfedezni, míg végre sikerült olyan helyiségeket találni melyek az alakrajz tanításához megkívántató speciális világítási feltételeknek is teljesen megfelelnek.

Ezen tanhelyiségek a „Palatinus“ építő és ingatlanforgalmi r.-t. tulajdonát képező s az V. ker. Rudolf-tér és Rudolf-rakpart sarkán fekvő épület földszintjén vannak.

Minthogy e helyiségek — a jelen körülmények között — a célnak teljesen megfelelnek s ha új Főiskola építéséről egyelőre nem lenne szó, ily módon növendékeink egy részéről legalább hosszabb ideig gondoskodva van, ezért a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a Főiskola leányközépiskolai rajztanárnő- és polgári iskolai rajztanítónőjelölt növendékei által már a folyó évi április hó végével elfoglalt helyiségekre vonatkozólag kötött bérleti szerződést a 45.599/1916—III. számú magas rendelettel jóváhagyta.

A középfokú leányiskolai oktatás reformja maga után vonta, hogy a Rajztanárképző Főiskolába való felvételhez megkívántató iskolai előtanulmányok között az eddigi felsőbb leányiskola VI.

osztálya helyett ezentúl a Rajztanárképző Főiskolai régi Szabályzat 3. §-ában foglalt vonatkozó rendelkezés megfelelő módosítással, az új felső leányiskola *VII. osztálya* kívántassék meg.

Eme módosításokra vonatkozó 1917. évi január hó 13-án 6.267/III. sz. a. kelt rendelettel a miniszter úr értesítette:

1. a Képzőművészeti Főiskola igazgatóságát arról, hogy a Rajztanárképző növendékeinek tantárgyait s heti óraszámát föltüntető kimutatást tudomásul véve, az abban foglalt, a rajztanárnő- és rajztanítónőjelöltek tehermentesítése érdekében szükségessé vált *óraszámcsökkenést* jóváhagyta. E tekintetben különösen hangsúlyozni kívánván, hogy ez óraszámcsökkenés *kizárólag* az említett növendékek tehermentesítése érdekében történt, de nem jelenti egyben a *tanítás* értékcsökkenését stb.

2. A miniszter úrnak ugyanezen tárgyban az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság Elnökségéhez ugyancsak fennebbi szám alatt intézett rendeletének szószerinti szövege a következő:

„Mult évi december hó 1-én 147. szám alatt kelt felterjesztésére s a folyó hó 10-én ugyane számhoz tett pótfelterjesztésére értesítem a t. Elnökséget, hogy *a rajztanításra képesítő vizsgálatokról szóló 1903. évi 12.952. számú szabályzaton teendő mind-ama változtatásokhoz*, melyek a női kézimunkatanító-nők képesítéséről szóló 61.071/1914. számú, nemkülönben a középfokú leányiskolai oktatás reformjáról szóló 86.100/1916. számú rendeleteimben foglaltaknak szükségszerű követelményei, illetőleg egyben azon elvi engedélyemnek gyakorlati keresztülvitelét jelentik, amely engedélyt az 1915. évi 85.184. szám alatt az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola igazgatóságához intézett rendeletemben a rajztanárnő- és rajztanítónőjelöltek tehermentesítése érdekében a tananyagleszállítás tekintetében adtam meg, nemkülönben *ama változtatáshoz*, mely szerint úgy a rajztanár- s a rajztanító-, mint a rajztanárnő- s rajztanítónőjelölteknél, a szakvizsgálati tárgyak száma, a tényleges állapotnak megfelelően, a *„Rajzpedagógia s mód-*

szertan“-nal bővítették ki, továbbá ahhoz a változtatáshoz, mely szerint, a leányközépiskolai rajztanárnők s a polgári leányiskolai rajztanítónők szakvizsgálatának anyagára vonatkozó határozmányok tekintetében, az alakrajznál, a *női szerzetrendek* tagjai számára, *akt* helyett *felöltözött emberi alak* legyen alkalmazható, *mindeme változtatásokhoz*, nemkülönben az említett pótfelterjesztésben részletezett egyéb kapcsolatos, illetőleg alárendeltebb jelentőségű változtatásokhoz ezennel hozzájárulok.

Félreértések elkerülése végett megjegyzem, hogy a középfokú leányiskolai oktatás reformját tárgyazó, említett 86.100/1916. számú rendelettemmel kapcsolatban járó *az a változás*, mely szerint a polgári leányiskolai rajztanítónői képesítő vizsgálatra való bocsátás tanulmányi előfeltételeinél az eddigi felsőbb leányiskola VI. osztályának elvégzése s az ezután következő *előkészítő* osztály helyett, mely utóbbinak fönntartása immár különben is szükségtelessé válik, ezentúl *az új felső leányiskola VII. osztályának záróvizsgálati bizonyítványa követelendő*, természetesen csak az *1918/19. tanévnek*, vagyis annak a *tanévnek végével nyerhet majd alkalmazást*, amely tanévvel ez az új VII. osztály tényleg megnyílott.

Tudvalevő, hogy a rajztanár- és tanítónőjelöltek kötelesek az *Állami Nőipariskolában* megállapított külön tanterv szerint a női kézimunkát, az *Erzsébet Nőiskolában* pedig a női kézimunkatanítást gyakorolni, hogy ebből is tanképesítést szerezhessenek s ez által teljes óraszám melletti alkalmaztatásuk lehetővé váljon.

A női kézimunkának a rajzzal való benső rokonsága érdekében is történt összekapcsolása folytán a női kézimunkatanítónők képesítéséről szóló szabályzaton is bizonyos módosítások válván szükségessé, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak erre vonatkozólag 1917. évi május hó 2-án 45.711/VI. b) szám alatt az Orsz. Képzőművészeti Főiskola igazgatóságához intézett rendelete így szól:

„Az 1914. évi július hó 14-én 61.071. sz. a. kelt rendelettel életbeléptettem a polgári leányiskolai, felsőbb leányiskolai és tanítónőképző-intézeti női-kézimunka tanítónők képesítéséről szóló szabályzatot.

Az 1916. évi július hó 4-én 86.100. sz. alatt kelt rendelettel kiadtam a leányközépiskolák (felső leányiskolák, leánygimnáziumok és felső kereskedelmi leányiskolák) szervezeti és rendtartási szabályzatát is.

Ezen utóbbi szabályzatnak életbeléptetése szükségessé teszi, hogy az előbb hivatott képesítő vizsgálati szabályzat szövegén bizonyos változtatások vitessenek keresztül.

Ezen változtatásokat megállapítván, tudomás, mihez tartás és megfelelő további eljárás végett, azokat a tek. Igazgatósággal a következőkben közlöm.

1. Ahol a föntebb hivatolt Szabályzatban a „felsőbb leányiskola“ elnevezés szerepel, ott mindenütt „leányközépiskola“ értendő és ezentul ezen kifejezés használandó.

2. A „Szabályzat“-ban a „polgári iskolai rajztanítónő, illetőleg rajztanító“-val jelzett meghatározásból, ennek második része, az „illetőleg rajztanító“ kifejezés elmarad.

3. Az „előkészítő tanfolyam“-ra vonatkozó valamennyi rendelkezését, valamint e tanfolyamnak a Szabályzat „Függelék“-ében közölt tantervét és általános óratervét az 1918/19. tanévvel, amikor a felső leányiskolának VII. osztálya életbelép, érvényen kívül helyezem.

Ezen időponttól kezdve ugyanis az előkészítő tanfolyamot a felső leányiskola VII. osztálya és illetőleg az ennek elvégzését igazoló végbizonyítvány pótolja.“

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1917. évi április hó 20-án 52.227/III. sz. a. kelt rendeletével megengedni méltóztatott,

Fancy King

1862—1917

hogy az intézeti női művésznövendékek és továbbképző rajztanárnők és rajztanítónők tanárválasztási joga olyképp korlátoztassék, hogy ők a jövőben csak azokat a tanárokat választhassák, akik *kizárólag* női művésznövendékek, illetőleg továbbképző rajztanárnők és rajztanítónők tanításával foglalkoznak.

Ennek kapcsán jóváhagyólag tudomásul vette a miniszter úr az igazgatóság ama bejelentését is, hogy a jövő 1917/18. tanévtől kezdve — további intézkedésig — festőművésznő növendékek csak a DEÁK EBNER LAJOS igazgató-tanár vezetése alatt álló Női Festőiskolába (II., Ybl Miklós tér 3) és GLATZ OSZKÁR festőművész, főiskolai óraadó tanár vezetése alatt álló művésznő növendékek tanfolyamaira (I. Fehérvári-út 30) iratkozhatnak be.

A felvételre jelentkező festő férfiművésznövendékek a múlt tanév végeig az egyes tanfolyamot vezető: BALLÓ EDE, FERENCZY KÁROLY és ZEMPLÉNYI TIVADAR szaktanárok közül szabadon választhattak. Minthogy azonban FERENCZY KÁROLY az 1916/17. tanév elején súlyosan megtámadt egészségének helyreállítására féleves szabadságot kért és kapott, a háboru miatt pedig a férfi művésznövendékek száma is megapadt, a felvételre jelentkezők tanítását BALLÓ és ZEMPLÉNYI szaktanár urak vállalták el, s így FERENCZY helyettesítéséről sem kellett gondoskodni az igazgatóságnak.

FERENCZY azonban szabadságidejének leteltével — fájdalom — többé nem tért vissza, mert 1917. évi március hó 18-án reggel 3 órakor életének 55-ik, főiskolai tanárságának 11. évében hosszabb szenvedés után örökre elköltözött oda — a honnét visszatérés nincs!

FERENCZY KÁROLY mint óraadó tanár kezdte meg működését a Főiskolán az 1905/06. tanév II. felének elején. Rendes tanárrá az 1911. évi augusztus hóban neveztetett ki. Elhunytával nemcsak intézetünket, de egyuttal a magyar művészetet is nagy veszteség érte.

A boldogultnak hült teteme 1917. évi március hó 20-án az *Országos Szépművészeti Múzeum* városligeti palotájának előcsarnokában a magas kormány, a Főiskola tanári testülete és ifjúsága, valamint előkelő nagy közönség igazi részvéte mellett, a róm. kath. hitvallás szertartásai szerint szenteltetett be s a kerepesi-út melletti temetőben a székesfőváros tanácsa által kegyesen felajánlott dízsírhelyen örök nyugalomra tétetett.

A koporsónál — kartársai nevében — RÉTI ISTVÁN festőművész, főiskolai tanár mondott következő mélyérzésű búcsuztatót:

„Engem ért a szomorú tisztesség, hogy a Képzőművészeti

Főiskola, valamint nagybányai társai, művészbarátai nevében elbúcsúztassam Ferenczy Károlyt.

Kétszeresen nehéz, fájó feladat ez számomra, aki nem csupán tanártársa voltam, akit nem csupán a munka közössége s a kollegialitás kapcsolt hozzá, de ezen túl, régen, fiatalságunk idején, közös szép látványok gyönyörűsége közepett fogant, Nagybánya harcaiban edződött benső barátság is.

Mit mondjak, mit mondhatok én itt, e koporsó mellett?

Hinni nem akaró szemem az ürességre mered, melyet hivatása körében s barátai szívében Ferenczy hagy maga után.

Ötvenöt éves korában, szellemi ereje teljességében, művészetének folyton pompázó virágzása közepett — meghalt.

Láttam szenvedését az utolsó hetekben, — gyors távolodását az élettől, sóvárgó nosztalgiájának utolsó fellobbanását a fák, a hegyek, a nagy, szabad természet után, — mind ami a kórházi cella sivár börtönfalain túl, — túl van.

Búcsúzó tekintetét sohase felejttem el, mikor kétkedve kémlelt nyugalmat színlelő szemünkbe, vajjon igazán el van-e ítélve, gondolunk-e mi is arra, félünk-e attól, amit Ő ki *nem* mond s ami azóta — oly hamar — beteljesedett?

Az első megdöbbenést felváltja, a rezignáló szomorúságot messze elúzi az elfulladó harag a vak buta sors templomromboló barbár végzése ellen.

Lázadó szavak habját veti ajkamra a lelkem fenekéig örvénylő keserűség: hova forduljunk, kit vádoljunk ezért? Embereket, Istent? Ki cselekedte ezt velünk? Mely közönyös hatalom ellen átkozódjunk, védekezzünk?

A felháborító igazságtalanság rejtélye előtt a halál mélységei némák, onnan felelet nem érkezik.

Ökölbe szorúlt kezünk lehanyatlik a hozzáférhetetlen ellenséggel szemben, — könnyes szemünket, reszkető szívünket vigaszt keresve emeljük a haláltól az *élethez*, — az élethez amelyet Ő, a mi drága barátunk, annyira szeretett s oly gyönyörűen, annyiszorosan kifejezett, amelynek szépségére folyton tanított és amelyet műveivel szebbé, gazdagabbá tett számunkra.

Az élet, a soha nem pihenő, folytonos élet a nagy vigasztaló, amely az emlékezés által a múltat a jelenbe kapcsolja és amidőn folytonosságával összefüggést, érintkezést, megértést, szolidaritást teremt egymástól távoli generációk között, egyszersmint kitágítja az egyéni lét határait az egyén hatásaiban, alkotásaiban.

Fölemelő, hogy ez a rohanó élet nem közönyös és nem feledékeny azok iránt, akiknek egyéni életmunkája organikusan kapcsolódik bele a nagy, egyetemes élet fejlődésébe, amely pedig az egész mindenségben az öntudatossá szellemülésre, az akaratnak az anyagon való uralmára, ennek okos kormányzására törekszik.

Az ilyen egyéni élet az egyetemesnek öntudatában fennmarad, nem szűnik meg.

A Ferenczy Károly esete ez. Az Ő élete reprezentatív része az általános emberi fejlődésnek, karcsú finoman faragott erős oszlopa, — támasza és dísze — az emberi kultúra egyre épülő, emelkedő épületének.

De nem csupán művei által az. Mert hiszen igaz, hogy ezek jelentősége még csak ezután fog igazán kibontakozni. De viszont ezek csupán külső, bár önmagukban is nagy értékű eredményei, részletei az Ő összegyéniségének, ennek a páratlanul nemesen megmunkált, egyre finomodó, gazdagodó élettartalomnak.

Azonban ez az Ő egész élete, egész benső és külső munkájával egyetemben, nem — a Renan hasonlata szerint — a nem-lét vizébe szántott tűnő barázdát, hanem a reális valóságba, az emberi szellemi fejlődés szántóföldjébe vágott mély nyomot és nemes virágok magvát vetette el az eljövendők, a későn érkezettek számára.

Ezért ez által fog ő élni, mikor már teste elporladt rég.

Élni fog és messze fog látszani. Mert minden, ami nagy, ellentmond a perspektiva törvényének: távolodva nő.

Az ő vallásszerű hite a szépségben, kemény meggyőződése ítéleteinek helyessége felől, majdnem példátlanul szigorú, megalkuvást nem ismerő erkölcsse a művészetben, másrészt kivételes és sajátos összetételű műveltsége, finom egyéni gondolkodásmódja, meleg érzésének elrejtőzködő szemérmessége kivételes látványát nyújtják egy szép, érdekes, magasabb rendű embernek.

Ilyen volt a mi társunk, a mi barátunk, aki most itthagyt minket.

Ilyennek láttuk és ismertük mi és följegyezzük és hirdetjük, hogy ilyen volt.

És most, utoljára fordulok hozzád élő szóval, kedves jó barátom, Károly, — ne hibáztass, hogy dicsértelek lelepleztelek: önmagunkat, barátaidat kellett erőssé tennem, — mert hiába minden, mi szomorúak vagyunk nagyon és Te hiányozni fogsz nekünk, amíg csak élünk.

Isten veled!

NÁDLER RÓBERT főiskolai rendes tanár és az Orsz. m. kir. Iparművészeti Iskola helyettes igazgatója, Ő császári és apostoli királyi Felségének Bécsben 1916. évi október hó 18-án kelt legfelsőbb elkatározásával a kir. József Műegyetem nyilvános rendes tanárává neveztetvén ki, főiskolánknál elfoglalt állása megüresedett.

NÁDLER RÓBERT távozása főiskolánknak nagy vesztesége s vigasztalásunk csak az, hogy a mit eddig főiskolánkon végzett, ugyanazt fogja új működési terén sikerrel folytatni Mint tanár, távol minden sablontól, új, friss nyomokat keresett s azokon vezette növendékeit, akik szeretettel vették körül, megérezve azt a szeretetet, mely működésében növendékei javáért, haladásáért vezette. Tárnya az iparművészeti rajz és tervezés volt; az iparművészet fejlesztéseért nemcsak főiskolánkon dolgozott, hanem buzgó munkássága azon kívül is több egyesület keretén belül megnyilvánult. Úgy is mint tanár, úgy is mint művész általános elismerést vívott ki s nemcsak itthon, hanem a külföldön is. Új pályáján szerencsét kívánunk neki, de nem búcsuzunk tőle, mert tudjuk, hogy a művészeti oktatás érdekében kifejtett munkássága lankadni nem fog s ez főiskolánkhöz fogja kötni őt, évtizedekre terjedő munkássága színhelyéhez, ahol nevének a babért kivívta.

Állásának iparművésszel való betöltése ez idő szerint nem vált szükségessé, minthogy a háboru folytán megapadt létszámú rajztanár- és tanítójelölt növendékeknek HAVRANEK FERENCZ műépítész, főiskolai rendes tanár, aki Nádlerrel azelőtt is együtt tanította az iparművészeti rajzot és tervezést s több ízben huzamosabb időn át önállóan helyettesítette, most is osztályösszevonással minden hátrány nélkül már a tanév eleje óta egyedül tanította az iparművészeti rajzot és tervezést.

Ennélfogva a NÁDLER távozásával megüresedett VII. fizetési osztályba sorozott állásra BOSZNAY ISTVÁN festőművész, főiskolai r. tanár neveztetett ki, Bosznay István helyére pedig a VIII. fizetési osztályba BOTTKA MIKLÓS, főiskolai segédtanár lépett elő, míg Bottka helyére a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1916. évi 154.278/III. számú rendeletével PILCH DEZSÓ okl. középiskolai rajztanárt és festőművészt nevezte ki.

A Főiskola tanári testületének néhány tagja a háboru kitörése óta még mindig katonai szolgálatot teljesítvén, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1917. évi május hó 8 án 54.656/III. számú rendeletével az igazgatóságnak ahhoz az intézkedéséhez, hogy segéderőül KOVÁCS JÓZSEF székesfővárosi polgári iskolai

rajztanárt — aki főiskolánknak egyik régi középiskolai képesítést nyert kiváló jeles növendéke volt — az 1916/17. tanév II. felében alkalmazta, szívesen hozzájárult.

HEKLER ANTAL dr., tud. egyet. m. tanárt, főiskolánkon a művészetek történetének egyik előadóját a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1917. évi január havában a *Konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet* igazgatói teendőinek ellátásával bizta meg. Az új munkakör, mely e megbízás következtében ő reá hárul, különösen eleinte a szervezés és megalapozás korszakában, nemcsak időbelileg jelent reá nézve újabb megterhelést, de természet-szerűleg azzal a kötelezettséggel jár, hogy az év jelentős részét Konstantinápolyban, az intézet székhelyén töltsse.

Az így előállott új helyzet sajnos megfosztotta annak a lehetőségétől, hogy Főiskolánknál a jövő tanévben előadásokat tarthasson.

*

Az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság új tagjaivá a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1917. évi március hó 17-én 33.573/III. sz. a. kelt rendeletével BOSZNAY ISTVÁN festőművész, főiskolai rendes tanárt, id. DÖRRE TIVADAR áll. főreáliskolai rendes és főiskolai óraadó tanárt, GLATZ OSZKÁR, RAKSSÁNYI DEZSŐ és RÉTI ISTVÁN festőművészeket főiskolai óraadó tanárokat a bizottság működésének hátralevő idejére kinevezni méltóztatott.

Az Orsz. m. kir. Női Kézimunka Tanítónő Vizsgáló Bizottság tagjává, a szabályszerű 5 évi ciklusnak még hátralevő időtartamára a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr újból VÁRDAI SZILÁRD főiskolai igazgató-tanárt nevezte ki.

Felséges Urunk királya koronázása ünnepének magasztos helyéül először szolgált a Mátyás templom abban a diszes alakban, melyben azt SCHULEK FRIGYES dr., m. kir. udvari tanácsos, Józsefműegyetemi ny. r. tanár, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság alelnöke három évtizeden önfeláldozó munkával, nagy szaktudással, valódi művészi lélekkel s e kettő szerencsés egyesüléséből származó igaz lelkesedéssel átalakította.

Főiskolánk mindig büszkeséggel tekintett e századokra szóló alkotásra, mert hiszen kebeléből került ki a művész, aki a nagy és szép munkát végezte.

Csak természetes, hogy a koronázás alkalmából, midőn az egész ország szeme reá irányult, kétszeres büszkeséggel tekintettünk főiskolánk egykori tanárának ezen alkotására s a tanári kar benső szeretettel üdvözölte a Mestert, midőn a királyi kegy újabb meg-

nyilatkozásával Ő Felsége a koronázás alkalmából SCHULEK FRIGYEST, főiskolánk volt tanárát a *Pro Litteris et Artibus* adományozásával tüntette ki.

Hasonló dicsőség érte főiskolánkat azáltal is, hogy Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége 1917. évi január hó 16-án Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával SZINYEI MERSE PAL festőművésznek, az Országos Magyar Képzőművészeti Főiskola igazgatójának a koronázási ünnepély alkalmából szintén a „művészet és tudományért” díszjelvényt legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

*

Főiskolai tanároknak a középfokú rajzoktatás irányítása és ellenőrzése körül az 1916/17. tanévben kifejtett munkásságáról tájékoztatást nyújt a *Képzőművészeti Főiskolai Országos Rajzoktatási Szakfelügyelőség* által beterjesztett következő jelentése:

„Évi jelentésünket azon fájdalmas felszólalások továbbításával kell kezdenünk, melyek a háborus okok miatt rajzoktatóink köréből oly sűrűn érkeznek hozzánk. Teljes tudatában vagyunk annak, hogy a kockán forgó legmagasabb célok előtt minden egyebeknek ez idő szerint háttérbe kell szorulniok, mégis kötelességünk rámutatni nagy kultúrveszteségeinkre, melyek csak úgy mérsékelhetők, ha a lehetőség szerint minden megtéteik arra nézve, hogy iskoláink visszaadassanak eredeti hivatásuknak. Hangsúlyoznunk kell ezt különösebben rajzoktatásunk érdekében, mert ez igen sok esetben a többi tantárgyaknál is kedvezőtlenebb helyzetben sínylődik.

A megfelelő rajztermek hiánya mellett nem hagyható itt figyelmen kívül, hogy tantestületeinkben a *rajztanulmány egyetlen tanerővel van képviselve*, ennek hadbavonultával kellő helyettesítőről sem igen lehet gondoskodni. A rajzoktatók ebből a szempontból legkevésbé pótolható tagjai a tantestületeknek; csekély létszámuk mellett még a testvérintézetektől sem igen kaphatók közülük ideiglenes kisegítők. Ezért különösebben indokoltnak tartjuk azt, hogy a rajzoktatók figyelemben részesüljenek olyan esetekben, mikor egyeseknek katonai fölmentése a hadi érdekek megóvása mellett lehetőségessé válik.

Eme fölöttébb súlyos állapotban is törhetlen bizalommal vagyunk aziránt, hogy a közeli idők meghozzák számunkra a békés fejlődés éveit. Ezen reményünket azonban csak úgy válthatja be a jövő, ha már most szemébe nézünk a várható alakulatoknak s főként, ha nem húnynak szeméi azon fölöttébb nagy fogyatkozások előtt, melyek rajzoktatásunkban a háborus viszonyoktól függetlenül is

fönnállanak, sőt ezeknek előtte is fönnállottak. Eme bajokra utaltunk mult évi jelentésünkben, mikor a megfelelő rajztermek és fölszerelések hiányán kívül, mint legfontosabbra, a képesített tanerők hiányára rámutattunk.

A hozzánk beküldött rajzmunkákból, legnagyobb sajnálatunkra, első sorban is azt kellett konstatálnunk, hogy iskoláinknak igen nagy része a béke idején sem rendelkezett képesített tanerőkkel, nemcsak, de még a legszükségesebb alapismeretekkel bíró képesítetlen egyénekekkel sem. Ez a szomorú állapot különösen kirívóan mutatkozik a felekezeti és rendi leányiskoláknál, nem kevésbé azonban az összes polgári iskoláknál is. A polgári fiúiskoláknál e tekintetben nemcsak hogy javulás nincs, hanem állandó a visszaesés. A képesítéseknek elenyészően csekély (évenként 2—3) száma mellett, továbbá új iskolák létesülése folytán a képesített tanerővel nem bíró polgári fiúiskolák százaléka folyton kedvezőtlenebbé válik. Olyan tarthatatlan viszonyokkal állunk itt szemben, melyeknek megtűrése mellett ezen egész iskolafajunk rajzoktatása kérdésessé válik. Épen ezért kénytelenek vagyunk annak kifejezést adni, hogy ezen a téren csak messzemenő átszervezéssel, ennek keresztülviteléig is csak bizonyos átmeneti jellegű pótló intézkedésekkel lehet segíteni.

A szakfelügyelő bizottság évi munkásságáról részletesen adnak számot beterjesztett *birálati íveink*, melyekben egyedenként foglalkozunk mindazon iskolákkal, melyeknek tanulórajz-sorozataiba, zárthelyi dolgozataiba, illusztrált tanmeneteibe betekintést nyehettünk.

Az 1916. évben közreadott felhívásunkban kívánt illusztrált tanmenet 1917 elejére volt elkészítendő; jelen évben tehát már alkalmunk nyilott rajzoktatóink ezen munkájába betekinteni. Megelégedésünkre szolgál, hogy eme kezdeményezésünk oly sokat ígérően indította meg azt a nagyfontosságú pedagógiai munkásságot, mely nélkül rajzoktatásunk egységes és erőteljes fejlődése nem volt várható. Örömmel láttuk, hogy nem csalódtunk rajzoktatóink úgyszeretében, mert rendre a legnagyobb buzgósággal végezték ezt a nagy körültekintést igénylő munkát. Egyesek nemcsak jóval a kitűzött idő előtt élkészültek illusztrált tanmeneteikkel, (és elbírálásra küldték be ezeket már akkor, mikor még a tanmeneteknek pusztán írásbeli összeállítását kértük) de ezeknek rajzi kivitelében is jóval többet nyújtottak annál, amit kívántunk. Az illusztrációkat sokan nem hevenyészett vázlatokban, hanem gondosan kivitt rajzokban

készítették el; ezen önként vállalt nem csekély munkatöbblet maga eléggé bizonyítja az illetők ügyszeretetét.

Az általunk megvizsgált tanmenetek közül különös dicsérettel kell kiemelnünk *Arnhold Nándornak*, (Pécs, áll. főreáliskola) ifj. *Dörre Tivadarnak*, (Kaposvár, áll. főgimnázium) *Philipp Istvánnak*, (Székesfehérvár, ciszt. r. róm. kath. főgimnázium) *Seemann Kálmánnak*, (Sopron. áll. főreáliskola), továbbá: *Böhm Antalnak*, (Szeged, II. ker. áll. polg. fiuiskola) *Császár Bertalannak* (Nagy-Károly, áll. polg. fiuiskola) és *Sebestyén Károlynak* (Szeged, III. ker. áll. polg. fiuiskola) illusztrált tanmeneteit; de ezeken kívül is számos oly tanmenetet volt alkalmunk látni, melyek a szakfelügyelőség teljes elismerését kiérdemelték.

Azonban ugyanekkor kötelelességünk rámutatni arra is, hogy épen az illusztrált tanmenetek révén, nagyon sok esetben elszomorító képét láthattuk rajzoktatásügyünknek. A válogatott tanulórajz-sorozatok, az iskolai díszkiállítások olykor több-kevesebb sikerrel leplezik a vezetésben fennálló szakszerűtlenséget, nem így az oktatók által készített illusztrált tanmenetek, melyeknek fogyatékoságaiból, elhibázott voltából biztos következtetést lehet vonni magára a tanításra is. Számos esetben volt alkalmunk ezeknek révén a képesítetlen tanerők próbálkozásainak értéktelenségét, nem ritkán a képesítetteknek hibás felfogását is megállapítani. Kénytelenek vagyunk ezt a körülményt különösen a rendi leányiskolákra való tekintettel a magas tanügyi kormány figyelmébe ajánlani, noha épen az utóbbiaknak képesítéssel nem bíró tanerőinél a legodaadóbb buzgóság rendszerint soha sem hiányzik.

Az illusztrált tanmenetekre tartozó alábbi észrevételeink tehát leginkább az utóbbiakra vonatkoztatandók, de esetről-esetre érintik az okleveles rajzoktatók munkáit is.

Mindenekelőtt az illusztrált tanmenetek körül fölmerült félreértéseket kell eloszlatnunk, melyek felhívásunknak kevéssé figyelmes elolvasásából származhattak. Többen hivatkoznak illusztrált tanmenetükkel összefüggésben a mai rendkívüli állapotokra, melyek egyenesen lehetetlenné teszik a tanításnak normális keresztülvitelét. Ezen felszólalások olyan értelmezést tulajdonítanak az illusztrált tanmenetnek, mintha ez csupán egy-egy tanévre kidolgozott munkaprogramm akarna lenni. Ez mindenesetre félreértés, mert az illusztrált tanmenetnek az a hivatása, hogy általános képet nyújtson arról, *hogy a rajzoktató miként értelmezi a hivatalos tantervet, miként gondolja az ebből reá háramló feladatot normális viszonyok között*

megoldani. Ennek a részletezett munkatervnek a keresztülvitel általános lehetőségeit kell alapul vennie és el kell tekintenie a múltó természetü zavaró körülményektől. Hiszen a tanprogramnak teljes keresztülvitele akárhányszor béke idején is akadályokba ütközik. Fölhívásunkban már történt is az ilyen esetekre utalás s ott az kívántatott, hogy az illusztrált tanmeneten ezekre nézve külön megjegyzések adjanak felvilágosítást. Pl. ilyenformán: „az illusztrált tanmenetnek itt kitüntetett részlete jelenleg ezen és ezen okoknál fogva meg nem valósítható; az erre fölvetett tanórák ennél fogva emezen vagy amazon gyakorlatnem intenzívebb művelésére fordítottak.“

Az illusztrált tanmenet tehát egy állandó jellegű munkaprogramm, az illető iskola tantervének főnnállásáig; ami alatt azonban semmi esetre sem érthető a tanításnak merev sablonba való szorítása. Csupán arról van szó, hogy eme munkának tanévről-tanévre való újbóli elkészítése nem céloztatott, ilyesmire semmi szükség sincs. Ellenben a fejlesztő, tökéletesítő módosítások, melyek egyes feladatoknak jobbakkal való kicserélésében, egyes gyakorlatnemeknek a tapasztalat alapján való kibővítésében, vagy összevonásában stb. fognak mutatkozni, állandó gondját kell, hogy képezzék minden rajzoktatónak.

Nem értették meg felhívásunk intencióit, kik az egyes gyakorlatnemekre csak néhány mutatvány-példát vettek föl illusztrált tanmenetükbe és „stb.“ „stb.“ jelzésekkel utaltak arra, hogy ezt, vagy am azt, ennél még terjedelmesebben kívánják gyakoroltatni. Mások, épen fordítva, egyes gyakorlatnemekre terjedelmes példatárakat nyújtottak, melyekből, úgy látszik, évről-évre váltakoztatva szoktak meríteni. Ezen eljárások egyike sem felel meg célzatainknak. Az illusztrált tanmenetnek egyik fontos feladata az is, hogy a tanulók által végeztetendő munkamennyiségről számot adjon, ebbe tehát a rajzfeladatokat mindig az erre szánt időmennyiségnek megfelelőleg kell beállítani.

De épen a rendelkezésre álló időnek szigorú mérése és besztása hiányzott sok tanmenetben, minek következtében azután ezek rendszerint a túlterhelés hibájába estek. Többen figyelmen kívül hagyták azt, hogy az irányadóul vett *Normáltanmenet* az összes évfolyamokra 2—2 rajzórát föltételez; ennyivel pl. sem a gimnázium, sem a reáliskola nem rendelkezik. Épen ezért a *Normáltanmenet* igényeivel szemben ezen iskolákban bizonyos redukciónak van helye, holott ennek ellenkezőjével találkoztunk akárhány tanmenetben.

Nem nyújtottak kellő képet tanításukról azok, kik tanmenetük egyes illusztrációit fényképekben, vagy pl. puszta ceruzavázlatokban adták. Az illusztrált tanmeneteknek felhívásunk értelmében *eredeti technikákban* kellett készülniök, ami a körülményes fényképezéssel szemben egyrészt időmegtakarítást jelent, másrészt megkönnyíti az áttekintést, mert pl. első pillanatra fölismerhetővé teszi azt, hogy a szintelen és színes ábrázolások milyen arányban gyakoroltatnak stb.

Egyesek az illusztrált tanmenetnek általunk ajánlott formáját és beosztását mellőzték anélkül azonban, hogy valami előnyös változtatást tudtak volna bemutatni. Az eddigi tapasztalat szerint a javasolt forma jónak bizonyult, megváltoztatására tehát nincs ok.

Igen érezhető sok tanmenetben a feladatok kellő fokozásának hiánya. Egyeseknél a fokozatosság főként csak abban mutatkozik, hogy successive több időt és több türelmet igénylő feladatokat tűznek ki egyes gyakorlatnemeknél. Erre különösen a síkornamentikai feladatoknál és a tervezéseknél láttunk példákat. Mellékesen megjegyezzük, hogy a *tervezeteknek kivitele* semmi különösebb rajzi tanulságokkal nem járván, a sok időt igénylő próbálkozások még otthoni foglalkozásra sem kívánatosak, noha ismeretes, hogy ilyen, mondhatni mechanikus munkára a tanulók rendre szívesen vállalkoznak. A szülők részéről a túlterhelésre vonatkozó felszólalások, a rajzot illetőleg, csak eme igazán csekély értékű foglalkozásra vonatkozhatnak, mert pl. a térformák utáni vázolgatásra sok időt ritka növendék fordít. De ezen utóbbi fölöttebb kívánatos önálló munkásságra nem is kap mindig helyes utalást a tanuló az iskolai feladatok révén. A térformák utáni rajzoláshoz t. i. a fokozatosság hiánya rendszerint az alapvető gyakorlatokon való átsiklásban, a túlnehéz témáknak idő előtti megszervezésében mutatkozik. Egyes rajzoktatók pl. a polgári iskoláknál — talán abból indulva ki, hogy ezen iskola tanítása lehetőleg kikerekített egészet nyújtson — a középfokú oktatás legmagasabb feladatait is belé erőltetik oktatásuk körébe. Egy-két nagy és kis térforma után már összetett csendélet-festésre tér át a tanítás nem ritkán. Ez persze csak az oktató határtalan támogatása mellett vezethet valamelyes eredményre, épen azért ennek önálló otthoni gyakorlására a tanuló nem is képes. Az ilyesmi természetesen nem hat buzdítólag épen azokra a jóra való tanulókra, kiket nem elégít ki az akármilyen, és akármilyen módon elért eredmény.

A fokozatosság hiányának, az előkészítés nélküli vállalkozásoknak, a túlhajtásoknak kirívó eseteit láthatjuk pl. a táj- és figu-

rális rajzolásnál. Az olyan tanuló, aki készültségének megfelelőleg egy *vályúnak*, vagy egy *kertipadnak* megrajzolására volna utalandó, *tájfestészeti feladatot* kap; egy másik hasonlótól, egy-egy *kéménynek*, egy-egy *kapubálványnak* lerajzolása helyett, *épületcsoportok* képies visszaadása kívántatik. Ezek után, vagy ezek mellett, természetesen a legnagyobb mértékben visszatetsző lehet az ilyen tanuló előtt egy-két *hasábnak*, vagy egy-egy *konyhapadnak* lerajzolása.

A figurális rajzban egyeseknél *mozgalmas jeleneteknek képzeletből*, *emberi alakoknak természet utáni színes ábrázolásával* találkozunk ott, hol még a perspektivikus szemléleti rajzolás legelemibb ismeretei sincsenek meg. A már évtizedekre visszanyúló ilyenmű kísérletek eddig csak negatív eredményt tudnak fölmutatni, illetőleg azt tudják bizonyítani, hogy mint mindenütt, a rajzolásban is a közönséges képességű egyén csak fokozatosan juthat előbbre és nem kezdheti a tanulmányt ennek befejező gyakorlataival.

Mindenesetre nagy körültekintést és utánjárást igényel minden egyes gyakorlatnemnél a témáknak olyan összeállítása, hogy ezek lépésről-lépésre tanulságos, izlésfejlesztő, a tanuló érdeklődését ébrentartó, kevés munkaidőt igénylő feladatokat nyújtsanak; erre kell azonban törekedni, mert a túltengő, halmozatos témákkal csak áleredményeket lehet produkálni. A fokozás mellőzésével maga a tanítás hozza tévedésbe a tanulót saját erejére és készültségére nézve, ami előbb-utóbb bekövetkező kiábrándulásra, az önbizalomnak elvesztésére vezet.

A gimnáziumok és reáliskolák, továbbá a polgári fiúiskolák egyes körzeteiből bekért zárthelyi dolgozatok is azt igazolták, hogy a tanítás fokozatosságát rajzoktatóink nem mindig részesítik kellő figyelemben. A zárthelyi feladatokul választott témák között mutatózó, olykor nagyon is nagy különbség arra is enged következtetni, hogy rajzoktatásunkban az egyes évfolyamok eredményének elbírálására használatos mérték meg nem engedhetően ingadozó. Ezen fölismert hiba kiküszöbölésére lehetőleg mindent megtenni kívánunk, mire nézve rajzoktatóinknak ilyen és hasonló munkásságba való bevonása a jövőben is szükségesnek látszik.

Közel áll a fönnebbi hibához az egyes gyakorlatnemek jelentőségének fel nem ismerése: ezek közül egyeseknek túltaksálása, másoknak alábecsülése.

Mindjárt a *vonalvezetési és foltfestési gyakorlatoknál* azt láthattuk, hogy ezek — hibás értékelés alapján — olykor az *imitatív síkformarajzolás*sal egyenlő terjedelemben műveltetnek, holott az utób-

binak csupán mellégyakorlataiul volnának tekintendők. Tudvalevő, hogy a *rendszeres vázolás* elsajátíttatására főként az imitativ síkforma-rajzolást kell igénybe venni. Egyesek mégis néhány síkdíszítménnyel elintézni vélik ezt a tanulmányi részletet s abban a téves felfogásban látszanak lenni, hogy a síkdíszítményi tervezetekkel nyernek e részben kárpótlást. (Sokan, úgy látszik, ezen hibás föltevésből kiindulva fordítanak annyira túlságosan nagy időt a síkdíszítményi tervezésekre. Feltűnő ebben az esetben az, hogy eme túltengés inkább a férfiaknál tapasztalható, holott a nőknél a kézimunkával való kapcsolat ezt érthetővé tenné.) A *tervezéseknél* azonban egészen más kérdésekről lévén szó, mint az *imitálásnál*, ezen úton az utóbbival célba vett tanulságok el nem érhetők.

Hasonló esettel találkozunk a *térformák rajzolásánál* is, hol egyesek nem ismervén föl a szemléleti látszattani anyag jelentőségét, ezt hibásan, lineárperspektivikus tanulságokkal nem bíró témákkal váltják ki: különböző csendéleti motívumokkal. Sőt amennyiben a fönnebbi anyagból merítenek is, mindenáron csendéletszerű festői csoportozatokat igyekeznek összeállítani. Az összeállítás izlésessége mindenesetre követelmény, de a szemléleti látszattani anyagnál, ennek természete szerint nem a *festői*, hanem az *architektonikus* jellegű szépség felé kell törekedniök a csoportosításoknak. Általában sokkal tanulságosabb egy-egy igen egyszerű csoportosítást *több nézetben* vázlatszerűen és csak lineárperspektivikus értelemben helyesen rajzoltatni, semmint valamely nagyobb összeállítást csendéletszerűen imitáltatni. Itt mutatkozó hibákként fel kell még említenünk a testek lokáltónusainak, a háttérnek imitálását, a rajzok céltalanul nagy méreteit. S végül hangsúlyozzuk, hogy a tanulmányon pótolhatlan csorbát ejtenek azok, kik mondhatni mellőzik ezen fölöttébb fontos gyakorlatnemet azzal az indokolással, hogy megfelelő, nagy rajzterem nem áll rendelkezésükre. Ilyen esetekben, mint ezt már mult évi jelentésünkben mondtuk, kis modellek használatára kell áttérni. *Ezekre és egyszerűbb használati tárgyak rajzolására* fektetendő a fősúly, melyek mellett a színes ábrázolás csak szerény keretben gyakoroltatandó. Helytelen értékeléssel és a rajztanulmány gyakorlati jelentőségének föl nem ismerésével, egyes rajzoktatóink épen fordított eljárást követnek.

Nem hagyhatjuk szó nélkül azon tapasztalatunkat sem, hogy rajzoktatásunk esetenként nem elégíti ki a jóizlés követelményeit. Mutatkozik ez a hiba különböző gyakorlatnemeknél a témák és technikák kritikátlan megválasztásában, a rajzok pongyolaságában,

túldolgozásában vagy elhibázott méretében, az egyes rajzlapok zsufoltságában vagy kitöltetlenségében stb. Ezek kapcsán egyre, mint talán legfeltűnőbbre, külön is rá kell mutatnunk: *a magyar díszítményi anyagra*. Jól használható ez úgy az imitatív síkforma-rajzolásnál, mint a tervezeteknél, de csak nagyon avatott kezű vezetés mellett. Az az anyag azonban, mely manapság magyar díszítmény címén rajzoktatásunkban szerepel, jelentékeny részében nem olyan, melytől izlésnemesítő hatást várhatnánk. Ellenkezőleg! Eme gyakran sem alaki, sem színbeli kiválósággal nem bíró, akárhányszor idegen stílek elrajzolt formáit mutató, nyersebbnél-nyersebb színekben tartott motívumok egyenesen a növendékek természetadta jóízlésének megrontására vezetnek. A szakképzett rajzoktatók feladata ezen a téren a selejtezés munkáját megkezdeni.

Számos rajzoktató illusztrált tanmenetében volt alkalmunk látni azt a helyes törekvést, miszerint a kötelező tantervük a *Normál-tanmenettel* lehetőleg összeegyeztessék. Ez a törekvés teljesen megegyezik azon célzatokkal, melyeknek figyelembevételével a *Normál-tanmenet* készült. Eme munka helyes fölhasználása nemcsak abból állott, hogy egyes példáit a rajzoktatók szervesen ültették át saját tanmenetükbe, hanem abból is, hogy egyenértékes önálló feladat-sorozatokat állítottak össze. Sajnos, olykor itt is találkozhattunk kedvezőtlen eredménnyel: itt-ott nemcsak a kiváló példák nem voltak szerencsések, hanem egész gyakorlatnemek hamisan értelmezve alkalmaztattak. Az utóbbi csak abból származhatott, hogy az illetők csupán a *Normál-tanmenet* ábráinak futólagos meg szemlélésére szorítkoztak, ellenben a szövegnek gondos áttanulmányozását mellőzték.

Végül megemlítjük még azt, hogy illusztrált tanmenetük összeállításánál egyesek nagyon is egyéni felfogásuk szerint jártak el kötelező tanterveikkel szemben, mások ismét még egyes szükséges gyakorlatnemek föl vételétől is tartózkodtak, miután ezek a hivatalos tantervben fölemlítve nincsenek. Idevágólag egyes útbaigazításokat magukon a bekért illusztrált tanmeneteken adtunk meg rajzoktatóinknak. Különben pedig megállapíthatjuk, hogy a tanterveknek egységes értelmezésében, épen a közreadott *Normál-tanmenet* hatása alatt, már is igen jelentékeny közeledés tapasztalható hazai összes rajzoktatóink felfogásában.

A „Rajzoktatási Szakfelügyelő Bizottság“ két évi mandátuma az 1916/17. tanév végén lejárván, a tanári testület f. évi június hó 16-án tartott értekezletén újabb két évi időtartamra, — az igazga-

tóság indítványára — bizottsági tagokul: BOSZNAV ISTVÁN, id. DÖRRE TIVADAR, ERDŐSSY BÉLA, HAVRANEK FERENCZ, KOVÁCH GÉZA és KOVÁCS JÓZSEF tanár urakat választotta meg.

*

Főiskolánk növendékeinek túlnyomó része — sajnos — a legszegényebb, vagy legalább is vagyontalan szülők gyermekei, akik Istenadta tehetségtől sarkalva lépnek a művészi vagy rajztanári, tanítói, illetőleg rajztanárnői és tanítónői pályára. Míg más oktatói pályához — a feltétlenül megkívántató korrekt jellem mellett — az arra való hajlam és szorgalom is elegendő, hogy választott tárgyában jeles oktató lehessen, addig a rajzoktatói pályához mindazokon kívül még különleges tehetség is kell, mely nélkül az erre a pályára való lépés meddő és sivár lenne. És mégis, míg a többi tanszakok növendékeinek törekvését bőséges ösztöndíjak, főleg azonban internátusok, — melyek az elemi népiskolai tanítójelöltekre nézve teljesen ingyenesek — könnyítik meg, addig a mi különös tehetséget is kívánó szakunk növendékei részére *teljes ellátást biztosító internátusok* nem állnak rendelkezésre. Az 1916/17. tanév elején úgy állt a helyzet, hogy a rajzoktatójelölt és általános tanfolyambeli művésznövendékek nagy számához mérten nagyon mérsékelt, 150—500 K ösztöndíjban, aztán a Diákasztalnál ingyen vagy félingyenes ebédben részesíthettük növendékeinket, ami ugyan az állam részéről igen szép segélynyújtás, de kevés ahhoz, hogy a szegény főiskolai hallgató, aki reggeltől estig tanulmányokkal van elfoglalva s mellékkeresetre alig gondolhat, többi szükségletét fedezhesse.

Szomoruan kellett tapasztalnunk, hogy igen tehetségesnek mutatkozó ifjak riadnak vissza főleg a rajztanítói pályától, midőn megtudják, hogy a főiskolának internátusa nincs.

Ezért szükségesnek tartanám, hogy művészeti oktatásunk és rajztanárképzésünk mellett internátus is legyen. De, hogy ezt magunk létesíthessük, meg kell érnünk, míg egy modern Főiskola épül, melynek keretében az internátus is helyet foglalhat.

Ma, midőn épületeink a tanítás céljaira sem elegendők, saját internátus létesítésére nem is gondolhatunk. De azért momentán is segíthettünk legalább annyiban, hogy más főiskolai növendékek részére a székesfővárosban felállított internátusok szivességét vettük igénybe.

Érintkezésbe léptünk a Szent Imre Collegium, a Luther Otthon, az E. M. K. E. Collegium, a „Ferencz József“ tanítók háza, a Ref.

theologiai és főiskolai internátus, a Collegium Marianum, főiskolai tanítónők otthona, a Mária Dorothea Egyesület tanítónők otthona, a Ranolder-féle intézet és más férfi- és női internátus igazgatóságával s mindenünnét azt a feleletet kaptuk, hogy főiskolai növendék felvételéről lévén szó, elvi nehézség nincs.

Ennek alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1916. évi október hó 13-án 132.705/III. szám alatt kelt rendeletével főiskolánk 10 növendékének internátusi költségeire nagyobb összeget engedélyezni méltóztatott s így lehetővé vált, hogy 10 főiskolai növendék a fennebb felsorolt internátusokban, 2 rajztanítójelölt pedig a m. kir. Állami Nőipariskola igazgatósága jóvoltából nyert elhelyezést, úgy hogy az 1916/17. tanévben már összesen 12 növendékünk részesült teljes internátusi ellátásban. És pedig: BAY DÓRA, BENEDEK MÁRIA, DIENES TERÉZ, FIRTOS JOLÁN, FÜZESSÉRY MAGDA, KASSAY MARGIT, KINTZLER ÖDÖN, KIRÁLY MÁRIA, MOLNÁR PÁL, PATOČKA STEFÁNIA, REUTER ÁGOSTON és VIRÁGH KÁLMÁN.

A Főiskola rajztanár-, tanító-, rajztanárnő- és tanítónőjelölt, valamint általános tanfolyambeli művésznövendékek közül az 1916/17. tanévben állami ösztöndíjban, illetőleg segélyekben részesültek:

GYÖRGYFI GYÖRGY, LÁSZLÓ FLÓRIÁN GYULA és PAHR ALFRÉD 500—500 K-ban, összesen... ..	1.500.— K
BAUER GYÖRGY, CIOTTI GEMMA, DAFFINGER JOHANNA, FEIGL AMÁLIA, GÖDRI BERTA, HOLUBEK RÓZA, JESZENSZKY ZOLTÁN, KÖVÉR RÓZA és SZEPESI ZOLTÁN 400—400 K-ban, összesen	3.600.— K
SEMJÉN ILONA 340 K-ban	340.— K
BARNA ILONA, BÁNÁSS MARIETTA, BERECK MARGIT, BRASCH MÁRIA, FRIL ERY ILONA, GUCK- LER HEDVIG, HALLER AMÁLIA, KOVÁCS ERZSÉBET, MAZUREK DÓRA, NAGY PÁL, NEMES ERZSÉBET, PEISER STEFÁNIA, PUMMER VILMA, RÓNA KATALIN, ROSENWALD ARTUR, STENHURA ERNŐ, SZABÓ ELE- MÉR, WÄLDER ANGELA és WIMBERGER MÁRIA 300—300 K-ban... ..	5.700.— K
VITUS BÉLA ennek kimaradása folytán TSCHÉIK KÁLMÁN 250 K-ban	250.— K
BURJÁN KATALIN, DEUTSCH MARGIT, FIRBÁS MARGIT, HELLER JÓZSEF, MARÁTH KLÁRA, MÜLLER RÓZA, PÓCSY RIZA, RÉFY-KÁDY JÁNOS, ROMOCSA	
Átvitel	11.390.— K

	Áthozat	11.390.— K
TIBOR, ZVARINYI NELLI és PERCZEL MARGIT 200—200 K-ban... ..		2.200.— K
CSIKOR IRÉN, CZÖVEK MARGIT, GVERK ÖDÖN, JÁMBOR MÁRTA, KOVÁCS ALOJZIA, STRELISKY IRÉN és TÓTH KÁROLY 150—150 K-ban... ..		1 050.— K
ÖRTELNÉ SZILÁGYI ILONA részére utalvá- nyoztatott... ..		300.— K
Benczúr Gyula dr. a Főiskolával ügykeze- lés tekintetében egybekapcsolt m. kir. Festészeti Mesteriskola igazgató-tanárának javaslatára a val- lás- és közoktatásügyi miniszter úr a PAVEL MIHÁLY-féle		600.— K
ösztöndíjat az 1916/17 tanévre BURGHARDT REZSÓ mesteriskolai növendéknek adományozta.		300.— K
Ennek kiegészítéseül BURGHARDT REZSÓ még állami segélyben, TATZ LÁSZLÓ szintén festészeti mesteriskolai növendék pedig		900.— K
ösztöndíjban részesült.		
A m. kir. miniszterelnökség nevelési segítségi ügysztyálya SZABÓ ELEMÉR általános tanfolyambeli művésznövendék részére		400.— K
rendkívüli segélyt engedélyezett; a cs. és kir. közös Pénzügyminiszterium Bosznia és Hercegovina ügyei- ben 1916. évi december hó 2-án 16.806 B. H. sz. a. kelt rendeletével PETROVICZ ROMÁN főiskolai mű- vésznövendéknek pedig		500.— K
bosnyák-hercegovinai főiskolai ösztöndíjat adomá- nyozott.		
A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr a Főiskola Diákasztalának évi		5.000.— K
állandó segélyen felül, 1917. évi január hó 11-én 171.195 sz. a. kelt rendeletével a Diákasztal útján adandó ösztöndíjak fejében... ..		12.930.60 K
Internátusi teljes ellátás költségeinek fedezé- sére a miniszter úr		8.570.— K
folyósítani méltóztatott.		
Főiskolánk rajztanárnő- és rajzitanitónőjelöltjei a női kézimunka révén kötelesek több ruhadarabot		
Átvitel		44.140.60 K

Áthozat 44.140·60 K

készíteni, a hozzávaló anyagot természetesen sajátjukból tartoznak beszerezni.

Nagy terhet rótt ez a kötelezettség túlnyomó részben szegény növendékeinkre eddig is, de részint a Főiskola dologi javadalmából történt némi segélyezéssel, részint az *Állami Nőipariskola* igazgatóságának csak hálaival említhető jóakarató támogatásával sikerült a nehézségeket a multban valahogy leküzdeni.

A jelenlegi viszonyok közt azonban midőn éppen a szövetárak ára hallatlanul megdrágult, növendékeink ennek a kötelezettségüknek megfelelni képtelenek voltak, miért is a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1916. évi december hó 22-én 159.294/III. szám alatt kelt rendeletével a főiskolai rajztanítónő- és tanárnőjelölt növendékek részére a tanterv szerint általuk készítendő ruhane-műek beszerzésére 5.643·75 korona és az 1917. évi április hó 2-án 41.433/III. számú magas ren-delettel 3.000 K, összesen 8.643·75 K rendkívüli segélyt utalványozni kegyeskedett.

Jutalom, szorgalmi és pályadíjakra utalvá-nyoztatott 1.600.— K

Felhatalmazást nyert az igazgatóság a val-lás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 12.541—1916/III. számú rendeletével, hogy dr. HEKLER ANTAL egyetemi magántanár, intézeti óraadó tanárnak „*A Szobrászati Stílus Problémái*“ című munkájából, az intézet ifjusága között kiosztandó jutalomkönyvül 500 példányt átvehesse s ennek... 1.845.— K kitevő árát a Főiskola dologi javadalma terhére elszámolhassa.

Az 1917. évi március 31-én 40.457/III. sz. a. kelt rendelettel a miniszter úr BALLÓ EDE festő-művész, főiskolai tanárnak „*Az Olajfestés Mester-sége*“ című munkája kiadásának támogatása céljából 1.500.— K utalványozni méltóztatott s ezen intézkedése kap-csán felhatalmazta a Főiskola igazgatóságát, hogy

Átvitel 57.729·35 K

	Áthozat	57.729.35 K
<p>ezen munkának a szerzõtől átveendő 500 példányát, mint segédkönyvet az intézet szorgalmas növendékei között szintén jutalomkönyvül kioszt-hassa.</p>		
<p>Végül felhatalmazta a vallás- és közoktatás-ügyi miniszter úr Őnagyméltósága az 1917. évi április hó 26-án 54.254/III. sz. a. kelt rendeletével az igazgatóságot, hogy ifj. GONDA BÉLA írónak „<i>A Fiatal Ledny Otthona</i>“ című művéből a Fõiskola javadalma terhére 1.800.— K•</p>		
<p>fejében 400 példányt rendelhessen meg ugyancsak jutalomkönyvül a növendékek között oszthassa ki.</p>		
<p>A tanév folyamán rendezendõ tájképfestészeti kirándulások címén utalványoztatott 1.000.— K</p>		
<p>A nyári nagy szünidõben Nagybányán tartandó nyári tanfolyamon résztvevõ 10 fõiskolai növendék részére útiköltség és ellátási segélyképen a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1917. évi jún. hó 28-án 72.453 számú rendeletével méltóztatott engedélyezni. <u>6.000.— K</u></p>		
<p>Állami ösztöndíjak és állami segélyek összege ... 66.529.35 K</p>		
<p>Ehhez járul:</p>		
<p>Benyovszky István családi alapítv.-ból élvezett 500.— K</p>		
<p>Malár Antal alapítványi ösztöndíja 500.— K</p>		
<p>a Nadányiné-féle ösztöndíj 500.— K</p>		
<p>Nagybánya r. t. város polgármestere által a nyári tanfolyamon résztvett 10 növendéknek adományozott segélye <u>450 — K</u></p>		
Mindössze		68.479.35 K

Tájképfestészeti kirándulásokon a *Fõiskola* és a vele ügykezelés tekintetében egybekapcsolt Nõi Festõiskola növendékei a lefolyt tanévben is OLGYAI VIKTOR festõmûvész, fõiskolai rendes tanár és DEÁK EBNER LAJOS nõi festõiskolai igazgató-tanár vezetése mellett vettek részt. Mivel pedig épp úgy, mint a városligeti Múcsarnok, fõiskolánk Andrassy-úti épülete is hadikórház céljaira van lefoglalva, növendékeink önállóan végzett munkáikból a karácsony-újévi szünnapokban ezidén is — a II. ker. Ybl Miklós tér

3. szám alatt (Várkerti bazár) levő Női Festőiskola helyiségeiben — szép sikerrel kiállítást rendeztek.

*

Habár az ifjúság egészségi állapota általában véve kielégítő volt, mégis — fájdalom — három haláleset fordult elő. Vidéken üdülést és gyógyulást kereső növendékeink közül, akik már kóros állapotuk tudatában iratkoztak be a Főiskolába s évek óta betegeskedtek, jobblétre szenderült: VITUS BÉLA III. éves rajztanítójelölt, HRABÁK JÁNOS és KALICZKY JÁNOS IV. éves rajztanárjelöltek.

Mindhárman a Rajztanárképző Főiskola példás magaviseletű, igen szorgalmas és tehetséges növendékei voltak. Mindnyájunk őszinte legmelegebb részvéte kísérte sirjukba.

Budapesten, 1917 július hóban.

Várdai Szilárd
igazgató-tanár.

IV.

AZ ORSZ. M. KIR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA SZERVEZETI SZABÁLYZATA.

1. §.

Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola feladata rendszeres tanítás útján a jelenkor igényeinek és az ország szükségletének megfelelő *rajztanárokat, rajztanárnőket, illetve rajztanítókat és rajztanítónőket* szakszerűen kiképezni, — valamint tehetséges ifjakat és nőket, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen a *festészetre vagy szobrászatra* szánják magukat, a szükséges ismeretek nyújtása és tehetségüknek gyakorlati fejlesztése útján művészi hivatásukra előkészíteni.

2. §.

Az intézet hivatalos címe: *Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola.*

A képzőművészeti Főiskola központi igazgatása alá két rokonirányú, de önálló szervezettel bíró intézmény tartozik; ezek egyike a *művészképzés*, másika a *rajztanár-, rajztanárnő-, rajztanító- és rajztanítónőképzés* ügyét szolgálja.

Ott, ahol a két intézmény külön, mint önálló szervezet jelenik meg, az alábbi — részletező — két címet is használhatja:

- a) „*Szépművészeti Akadémia*“,
- b) „*Rajztanárképző Főiskola*“.

3. §.

Az intézet székhelye: *Budapest.*

4. §.

Az intézet pecsétje: Magyarország külön címere ezen körirattal: *Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola.*

5. §.

A Képzőművészeti Főiskola hivatásához képest több tanfolyamot egyesít magába, ú. m :

a) a művésznövendékek (leendő festők és szobrászok) tanfolyamait;

b) a fiúközépiskolai rajztanár- és polgári fiúiskolai rajztanító-jelöltek tanfolyamát;

c) a leányközépiskolai rajztanárnő- és a polgári leányiskolai rajztanítónőjelöltek tanfolyamát;

d) a tanítóképző-intézeti rajztanár- és a tanítónőkészítő-intézeti rajztanárnőjelöltek tanfolyamait.

A leányközépiskolai rajztanárnő- és polgári leányiskolai rajztanítónőjelöltek tanfolyamaiban a rendelkezésre álló tanhelyiségek által korlátozott számban *női művésznövendékek* is vehetnek részt, ha a növendékek fölvételének közös föltételeit s megfelelő előkészültséget igazolták.*)

6. §.

A Képzőművészeti Főiskola növendékei *rendesek* vagy *rendkívüli* látogatók lehetnek.

7. §.

A Főiskola teljes tanfolyamai négy évre terjednek. Amennyiben azonban valaki négy éven túl akarja az intézetet látogatni, ennek megengedése a tanári testület határozatától függ.

8. §.

A *művésznövendékek* (leendő festők és szobrászok) tanfolyama az alábbi tantárgyakat foglalja magában :

1. Alakrajz és festés.
2. Állattanulmány és állatbonctan.
3. Mintázás.
4. Szemléleti látszattan.
5. Művészeti bonctan.
6. Ábr. geom. és perspektiva.
7. Építészeti ismeretek.
8. Művészetek története.

*) Művésznövendékek felvételének lehetősége a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 52.227—1917/III. sz. rendeletével korlátoztatott. (L. 20. old.)

9. §.

A fiúközépiskolai rajztanár- és polgári fiúiskolai rajztanító-jelöltek szaktanfolyama a következő tantárgyakból áll:

1. Alakrajz és festés.
2. Alakrajzi mozdulat-kompozíció.
3. Ékitményes rajz.
4. Csendélet, rajz és festés.
5. Iparművészeti rajz és tervezés.
6. Építészeti rajz, stíl- és alaktan.
7. Mintázás.
8. Állattanulmány és állatbonctan.
9. Boncalaktan.
10. Elemi geometria.
11. Ábrázoló geometria.
12. Látszattan és rajz.
13. Művelődés története.
14. Művészetek története.
15. Magyar irodalom.
16. Pedagógia, nevelés- és tanítástan.
17. Rajzpedagógia, módszertan és tanítási gyakorlat.

10. §.

A leányközépiskolai rajztanárnő- és polgári leányiskolai rajztanítónőjelöltek tantárgyai a következők:

1. Alakrajz és festés.
2. Ékitményes rajz.
3. Csendélet, rajz és festés.
4. Iparművészeti rajz (tervezés, művészeti írás és heraldika).
5. Mintázás.
6. Állattanulmány és állatbonctan.
7. Boncalaktan.
8. Ábrázoló geometria.
9. Látszattan és rajz.
10. Művészetek története.
11. Magyar irodalom.
12. Pedagógia, nevelés- és tanítástan.
13. Rajzpedagógia, módszertan és tanítási gyakorlat.
14. Női kézimunka. (Az Állami Nőipariskolában.)

15. Női kézimunka enciklopédiája.

16. Női kézimunka-módszertan és tanítási gyakorlat. (Az Erzsébet-Nőiskolában.)

11. §.

Ezen szervezeti szabályzat kiegészítését képezik a Főiskola szaktanfolyamai részére megállapított részletes tantervek.

12. §.

A szaktanfolyamok tanterveit a tanári testület állapítja meg és azokat jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter elé terjeszti.*)

13. §.

A tanterveken felvett tantárgyak természete és a tanítással elérendő cél határozza meg, vajjon azoknak anyaga folyton ismétlődve vagy évről-évre váltakozva adassék-e elő. Az előadásban a tanár a tananyag terjedelmét illetőleg a tanári testület által megállapított programot követi.

14. §.

A tanulmányok egyik kiegészítő részét képezi az intézeti szakkönyvtár használata, melynek módozatait a könyvtári szabályzat állapítja meg.

15. §.

Az oktatásnál használt és a tantermekbe kitett taneszközök és minták, valamint a Főiskola főszöntvényei csak az intézet helyiségeiben használhatók és abból magánhasználatra el nem vihetők.

A főszöntőde egyik főiskolai szobrász-tanár felügyelete alatt áll; ugyanő ellenőrzi a főszminták sokszorosítását is.

*) A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1904. évi május hó 26-án 44,220. sz. a. elrendelte, hogy *tanévközben rajztanárjelöltek (illetőleg rajztanító-, rajztanárnő- és rajztanlónőjelöltek), egyáltalán fel nem vehetők; továbbá, hogy a képesítő vizsgálatához kötött szakképzési félévek alól senki, még részleges felmentésben sem részesíthető.*

16. §.

A tanképesítő vizsgálatok rendszerint a tanév végén, a rajz-tanításra képesítő országos bizottság előtt, a Képzőművészeti Főiskolán tartatnak meg, míg a női kézimunkatanítónők képesítő vizsgálatai szintén országos bizottság előtt, az Erzsébet-Nőiskolában tartatnak.

A képesítő vizsgálatok rendjét és módját külön szabályzatok állapítják meg.

17. §.

A Főiskolába való felvételt, a bizonyítványok kiállítását, szegénysorsú növendékeknek a tandíj alóli felmentését, továbbá ösztöndíjak, ingyenes vagy kedvezményes ebédek adományozásának feltételeit és módozatait a *Felvételi, Tanulmányi és Rendszabályok*, illetőleg a főiskola *Diák-asztalának Alapszabályai* állapítják meg.

18. §.

A Főiskola *rendes* növendékei a Véderőről szóló 1912. évi XXX. törvénycikkben körülírt szabályok korlátai között az egyévi, illetőleg kétévi önkéntesi szolgálatra akkor is igényt tarthatnak, ha az *Akadémiába* nem érettségi bizonyítvány alapján vétettek fel.

19. §.

A Főiskola a növendékek munkálataiból időnként saját helyiségeiben nyilvános kiállítást rendez.

20. §.

A Főiskola minden tanév végével *Évkönyvet* ad ki, melynek tartalma rendszerint: a lefolyt tanév története, az előadott tananyag, statisztikai adatok, kivonatok az intézet szabályzataiból s egyéb tudnivalók.

21. §.

A Főiskola *Szervezeti, Felvételi, Tanulmányi és Rendszabályait* minden növendék megkapja; miért is e szabályzatok nem ismerése senki részéről mentségül el nem fogadtatik.

22. §.

A Főiskola különös rendeltetése: *A középfokú rajzoktatás irányítását és ellenőrzését, illetőleg a szakfelügyeletet a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1912. évi május hó 3-án 49.301. sz. alatt kelt rendelete értelmében az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola gyakorolja.*)*

*) Ezt a felügyeletet a Főiskolánk tantestületi határozatával kiküldött „*Rajzoktatási Szakfelügyelő Bizottság*“ úgy teljesíti, hogy az egyes iskolák rajzoktatóitól bekér olyan rajzokat, melyek a rajztanítás egész menetét mutatják. Ezekből a rajzokból szakszerű felülvizsgálat útján a *Bizottság* állapítja meg a tanmenet helyességét, esetleg hiányait s írásban megadja a tanerőknek a kellő útbaigazítást. Ahol szükségesnek mutatkozik, a Főiskola kiküldöttje a helyszínén is eljár s ott szerzi meg a kellő tájékozást a rajzoktató képességeiről, munkásságáról vagy az eredménytelenség okáról. Ily módon míg egyrészt a rajzoktatás eredményessé tételére hasznos utasítást ad a *Bizottság*, másrészt a tanmenetbe s a tanár munkásságába alaposan betekintve, az eredményes tanítás útjában álló esetleges akadályokat igyekszik elhárítani. Munkájának eredményéről a *Szakfelügyelő Bizottság* a miniszteriumnak jelentést tesz.

V.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA
ÉS A VELE ÜGYKEZELÉS TEKINTETÉBEN EGYBEKAPCSOLT
FESTÉSZETI ÉS SZOBRÁSZATI MESTERISKOLÁK,
VALAMINT A NŐI FESTŐISKOLA, ILLETŐLEG

AZ ORSZ.

SZÉPMŰVÉSZETI AKADÉMIA

ÉS AZ ORSZ.

RAJZTANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA

IGAZGATÓI ÉS TANÁRAI.

A Képzőművészeti Főiskola igazgatója :

SZINYEI MERSE PÁL,

festőművész, a Pro Litteris et Artibus és a Szent István rend kis keresztjének tulajdonosa, az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság elnöke, a német császári művészeti és egyéb bel- és külföldi aranyérmek tulajdonosa.

A Festészeti Mesteriskola igazgató-tanára :

BENCZÜR GYULA dr.,

festőművész, a főrendiház és a m. tud. akadémia tagja, a Pro Litteris et Artibus, a Szt. István rend kis keresztjének, továbbá a Ferencz József rend lovag-keresztjének, a német császári művészeti aranyérem és számos bel- és külföldi művészeti aranyérem tulajdonosa, a müncheni és bécsi képzőművészeti akadémiák tiszteletbeli tagja.

A fentebbi festészeti mesteriskola tanársegéde :

STETTKA GYULA,

a Ferencz József rend lovagja és számos bel- és külföldi művészeti érem és elismerő okmány tulajdonosa.

A Szobrászati Mesteriskola igazgató-tanára :

LIPTÓÚJVÁRI STROBL ALAJOS,

szobrászművész, a Ferencz József rend középkeresztese, a III. oszt. vaskorona rend, valamint a bolgár kir. „grand officier pour mérite civil“ nagycsillaggal, valamint a koronás arany érdemkereszt és számos bel- és külföldi művészeti aranyérem tulajdonosa.

A Női Festőiskola igazgató-tanára:

DEÁK EBNER LAJOS,

festőművész, számos bel- és külföldi művészeti érem tulajdonosa.

Az Orsz. m. kir. Szépművészeti Akadémia tanárai:

Rendes tanárok:

BALLÓ EDE,
festőművész.

OLGYAI VIKTOR,
festőművész.

FERENCZY KÁROLY,*
festőművész.

ZEMPLÉNYI TIVADAR,
festőművész.

Segédtanár:

RADNAI BÉLA,
szobrászművész.

Rendkívüli óraadó tanárok:

BORY JENŐ,
okl. építész, szobrászművész.

LYKA KÁROLY,
művészeti író.

HEKLER ANTAL dr.,
tud. egy. m.-tanár, orsz. m.
szépművészeti múzeumi őr.

PILCH DEZSÓ,
festőművész.

A Rajztanárképző Főiskola tanárai:

Rendes tanárok:

AGGHÁZY GYULA,
festőművész.

HAVRANEK FERENCZ,
műépítész.

ANTOS MIHÁLY,**
okl. rajztanár.

KOVÁCH GÉZA,
okl. rajztanár.

BOSZNAY ISTVÁN,
festőművész, okl. rajztanár.

NÁDLER RÓBERT,***
festőművész.

BOTTKA MIKLÓS
okl. rajztanár.

NEOGRÁDY ANTAL,
festőművész.

EDVI ILLÉS ALADÁR,
festőművész, okl. rajztanár.

RÉVÉSZ IMRE,
festőművész.

ERDÓSSY BÉLA,
festőművész, okl. rajztanár.

VÁRDAI SZILÁRD,
okl. rajztanár.

TARDOS KRENNER VIKTOR,
festőművész.

* Meghalt 1917. évi március 18-án.

** Szolgálatátételre berendelt főgimnáziumi tanár.

*** Kineveztetett a József-műegyetemhez rendes tanárrá.

Segéd-tanárok :

BORY JENŐ,
okl. építész, szobrászművész.

PILCH DEZSŐ,
okl. rajztanár.

Rendkívüli óraadó tanárok :

CSÁSZÁR ELEMÉR dr.,
c. egyet. rendk. tanár, a gyakorló
főgimnázium r. tanára.

LYKA KÁROLY,
művészeti író. a „Művészet“ című
folyóirat szerkesztője.

DÖRRE TIVADAR,
főreálisk. okl. rajztanár.

OLGYAI VIKTOR,
festőművész.

GLATZ OSZKÁR,
festőművész.

RAKSSÁNYI DEZSŐ,
festőművész, okl. rajztanár.

GYULAI ÁGOST dr.,
áll. polgári tanítóképző-intézeti r. tanár.

RÉTI ISTVÁN,
festőművész.

HEKLER ANTAL dr.,
tud. egyet. m.-tanár, orsz. m.
szépművészeti múzeumi ór.

TARDOS KRENNER VIKTORNÉ,
okl. polgári isk. rajztanítónő.

KOVÁCS JÓZSEF,
okl. rajztanár.

WESZELY ÖDÖN dr.,
egyet. m.-tanár, székesfőv. középisk.
főigazgató, a pedagógiai szeminárium
vezetője.

**A főiskola és a vele ügykezelés tekintetében egybekapcsolt összes
művészeti iskolák ügyvezetője:**

VÁRDAI SZILÁRD,

igazgató-tanár, az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló-bizottság alelnöke, az orsz. m. kir. női kézi-
munkatanítónő vizsgáló-bizottság tagja, a nassau-orániai lovagrend tisztí keresztjének, a ko-
ronás arany érdemkereszt és a Vöröskereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa.

VI.

AZ ORSZ. MAGY. KIR. RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG NÉVSORA:

Elnök:

SZINYEI MERSE PÁL,
festőművész, képzőművészeti főiskolai igazgató.

Alelnökök:

SCHULEK FRIGYES dr.,
udvari tanácsos, műépítész, műegyetemi
nyug. tanár.

VÁRDAI SZILÁRD,
képzőművészeti főiskolai igazgató-
tanár.

Bizottsági tagok:

AGGHAZY GYULA,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

HUSZKA JÓZSEF,
főgimnáziumi tanár.

BADICS FERENC dr.,
kir. tanácsos, tank. kir. főigazgató, stb.

KOVÁCH GÉZA,
rajztanárképző főiskolai tanár.

BENCZÜR BÉLA,
műépítész, iparművészeti isk. tanár.

LYKA KÁROLY,
művészeti író, a képzőműv. főiskola óraadó
tanára.

BOSZNAY ISTVÁN,
festőművész, főiskolai tanár.

K. LIPPICH ELEK dr.,
nyug. miniszteri tanácsos.

CSÁSZÁR ELEMÉR dr.,
c. egyet. rendk. tanár, a gyak. főgimn. r. tanára.

LORÁNFI ANTAL,
szobrászművész, iparműv. isk. nyug. tanár.

DÖRRE TIVADAR,
áll. főreáliskolai rendes tanár.

NÁDLER RÓBERT,
festőművész, József műegyetemi r. tanár.

EDVI ILLÉS ALADÁR,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

RADNAI REZSÓ dr.
min. tanácsos, az orsz. paedagógiai könyv-
tár és tanszermúzeum elnöke.

ERDÓSSY BÉLA,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

RAKSSÁNYI DEZSÓ,
festőművész, rajztanárképző főiskolai óraadó
tanár.

GLATZ OSZKÁR,
festőművész, képzőműv. főiskolai óraadó
tanár.

RÉTI ISTVÁN,
festőművész, képzőműv. főiskolai óraadó
tanár.

GYULAI ÁGOST dr.,
áll. polgári tanítóképző-intézeti r. tanár.

RÉVÉSZ IMRE,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár

HAVRANEK FERENC,
műépítész, rajztanárképző főiskolai tanár.

STROBL ALAJOS (liptóújházi),
a szobrászati mesteriskola igazgató-tanára.

HEKLER ANTAL dr.,
tud. egyet. m.-tanár, orsz. szépművészeti
múzeumi őr, a képzőműv. főiskola óraadó
tanára.

TARDOS-KRENNER VIKTOR,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

HOLLÓS KÁROLY,
az Erzsébet-Nőiskola nyug. tanára.

WESZELY ÖDÖN dr.,
tud. egyet. m. tanár, székesfőv. középisk. fő-
igazgató, a paedagógiai szeminárium vezetője

VII.

A KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOK EREDMÉNYE.

Az 1916/17. tanév folyamán tartott képesítő vizsgálatok eredménye a következő:

1. Fiúközépiskolai rajztanári oklevelet nyertek:

Antal Ilona	Nagy Lázár
Bauer György	Rosenwald Artur
Haller Amália	10 Strohmajer Ilona
Hoppe István	Szentpétery Kristóf
5 Huber István	Tscheik Kálmán
Kássa Gábor	13 Wieland Rózsi
Kintzler Ödön	

2. Leányközépiskolai rajztanárnői oklevelet kaptak:

Kassay Margit	Strobl Paula
Paulovits Magdolna	4 Weyde Gizella

3. Tanítóképző-intézeti rajztanári oklevelet kapott:

1 Fogasi Ödön

4. Polgári fiúiskolai rajztanítói oklevelet nyertek:

Ducsay Béla	Romocsa Tibor
d'Ouvenou Gizella	5 Szalay Pál
Reuter Ágoston	

5. Polgári leányiskolai rajztanítónői és kézimunkatanítónői oklevelet nyertek:

Bánáss Marietta	Egan Zsófia
Daffinger Johanna	5 Friedery Ilona
Dienes Teréz	Füleki Margit

Hotter Paula	Peitler Etelka
Káplány Margit	15 Pócsy Riza
Kozáky Izabella	Schick Izabella
10 Kubányi Olga	Somlyay Margit
Matavovszky Edit	Strelisky Irén
Patočka Stefánia	19 Wälder Angela
Pálfy Piroska	

6. Iparostanoncziskolai rajztanítói oklevelet nyertek:

Balogh Sándor Károly 2 Mottl Román

VIII.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA ÉS A VELE ÜGYKEZELÉS TEKINTETÉBEN EGYBEKAPCSOLT FESTÉ- SZETI ÉS SZOBRÁSZATI MESTERISKOLÁK ÉS A NŐI FESTŐISKOLA

NÖVENDÉKEINEK NÉVSORA

AZ 1916/17. TANÉVBEN.

A)

Szépművészeti akadémiai növendékek.*)

1. Általános tanfolyambeli *rendes férfi* művésznövendékek:

Első félévben:

Damjanovich H. Vojislav...	III. éves
Gverk Ödön	II. "
Heller József	II. "
Kellner Vincze	I. "
5 Lassner Sándor	I. "
Márton Lajos dr.	I. "
Nagy Pál	IV. "
Pászk Jenő... ..	III. "
Petrovicz Roman	IV. "
10 Schäffer Vilmos	II. "
Szabó Elemér	II. "
Szili Horváth Jenő... ..	I. "
Szőnyi István	II. "
Tóth Károly	II. "
15 Ujj György... ..	I. "
Visnyovszky Lajos... ..	I. "
17 Zobor Jenő... ..	I. "

Második félévben:

Gverk Ödön	II. éves
Heller József	II. "
Kallós Árpád	V. "
Kohányi Károly	I. "
5 Laászló Flórián Gyula ...	I. "
Márton Lajos dr.	II. "
Merényi Rezső... ..	V. "
Muhr Kálmán	I. "
Nagy Pál	IV. "
10 Pászk Jenő... ..	IV. "
Petrovicz Roman	IV. "
Quittner Károly	I. "
Szabó Elemér	II. "
Szőnyi István	II. "
15 Tóth Károly	II. "
Ujj György..	I. "
Visnyovszky Lajos... ..	I. "
18 Zobor Jenő... ..	I. "

*) Szabályszerűen beiratkoztak, tandíjukat azonban a kitűzött határidőig vissza nem vették.

2. Általános tanfolyambeli rendkívüli férfi művésznövendékek:

Első félévben:		Második félévben:	
Demény Ottó	I. éves	Goebel Jenő	I. éves
Goebel Jenő	I. „	Halász Ferencz	IV. „
Halász Ferencz	IV. „	Káplár Miklós	I. „
Liquornik Márk	I. „	Klein József	I. „
5 Neogrady László	III. „	5 Kolbenheyer László	III. „
Pamper Miklós	I. „	Liquornik Márk	I. „
Petik Ferencz ifj.	I. „	Osztricsil Béla	I. „
8 Stenhura Ernő	III. „	Pamper Miklós	I. „
		Petik Ferencz ifj.	I. „
		10 Stenhura Ernő	III. „

3. Általános tanfolyambeli rendes művésznő-növendékek:

Első félévben:		Második félévben:	
Ackermann Adrienne	I. éves	Ackermann Adrienne	I. éves
Arányi Mária	II. „	Arányi Mária	II. „
Árkay Lidi	IV. „	Árkay Lidi	IV. „
Baumhorn Olga	IV. „	Baumhorn Olga	IV. „
5 Bay Dóra (bábai)	I. „	5 Demény Kornélia	I. „
Demény Kornélia	I. „	Endresz Erzsébet	I. „
Endresz Erzsébet	I. „	Firtos Jolán	I. „
Firtos Jolán	I. „	Füzesséry Magda	I. „
Handel Erzsébet	II. „	Garay Elvira	I. „
10 Hornyánszky Jolán	I. „	10 Handel Erzsébet	II. „
Hölle Hermina	II. „	Hölle Hermina	II. „
Hranitzky Ilona	VII. „	Hranitzky Ilona	VII. „
Király Rózsi	I. „	Király Rózsi	I. „
Lám Ilona	III. „	Lám Ilona	III. „
15 Lichtwitz Emmy	I. „	15 Lichtwitz Emmy	II. „
Litschek Jenőné	VII. „	Litsek Jenőné	VII. „
Lóránt Erzsébet	I. „	Lóránt Erzsébet	I. „
Mihályfiné (dr.) Körösmezei Katalin	III. „	Mihályfiné (dr.) Körösmezei Katalin	III. „
Molnár Margit	II. „	Molnár Margit	II. „
20 Nesnera Ida	I. „	20 Nesnera Ida	I. „
Panajott Emilia	I. „	Panajott Emilia	I. „
Rozsay Márta	I. „	Rozsay Márta	I. „
Somogyi Rózsi	I. „	Somogyi Rózsi	I. „
Szentgáli Antalné	IV. „	Szentgáli Antalné	IV. „
25 Sztehlo Lujza	II. „	25 Sztehlo Lujza	II. „
Villám Márta (izbégi)	I. „	Villám Márta (izbégi)	I. „
Yull Erika	II. „	Yull Erika	II. „
28 Zöglauer Anna	II. „	28 Zöglauer Anna	II. „

4. Általános tanfolyambeli rendkívüli művésznő-növendékek:

Első félévben:		Második félévben:	
Bartók Mariska	I éves	Bartók Mariska	I éves
Bánd Katalin	I. "	Bánd Katalin	I. "
Brambring Lola	II. "	Brambring Lola	II. "
Copony Margit	I. "	Csapó Alexandrine	VI. "
5 Csapó Alexandrine	VI. "	5 Demkó Klára	I. "
Csuka Ilona	IV. "	Dorner Clarisse	III. "
Dorner Clarisse	III. "	Engelsmann Margit	II. "
Engelsmann Margit	II. "	Erdélyi Aranka	I. "
Fehér Katalin	I. "	Fehér Katalin	I. "
10 Gaál Margit	I. "	10 Gaál Margit	I. "
Góth Piroska	I. "	Góth Piroska	I. "
Gyárfás Erzsébet (lécfalvi)	I. "	Grünwald Klára	IV. "
Haas Marianne	I. "	Gyárfás Erzsébet (lécfalvi)	I. "
Hellebranth Berta	I. "	Haas Marianne	I. "
15 Hellebranth Ilona	I. "	15 Hermann Margit	IV. "
Hermann Margit	IV. "	Hellebranth Berta	I. "
Hermann Sándorné dr.	I. "	Hellebranth Ilona	I. "
Janovics Eleonora	I. "	Hornyánszky Jolán	I. "
Jellenek Elvira	II. "	Jellenek Elvira	II. "
20 Kampis Margit	I. "	20 Kacskovics Jenny	I. "
Kiss Vilma	I. "	Kampis Margit	I. "
Koszits Hilda	III. "	Kálmán Erzsébet	I. "
Kovács Elvira	I. "	Kende Margit	I. "
Kretzoi Emilia	I. "	Kiss Vilma	I. "
25 Kubik Katalin	I. "	25 Koszits Hilda	III. "
Magyary-Kossa Anino	IV. "	Kovács Elvira	IV. "
Mayer Erzsébet	III. "	Kretzoi Emilia	I. "
Mayer Rózsi	II. "	Kubik Katalin	I. "
Márton Piroska	I. "	Magyary-Kossa Anino	IV. "
30 Molnár Ilona	I. "	30 Mayer Erzsébet	III. "
Oláh Gusztávné	IV. "	Mayer Rózsi	II. "
Pataky Katalin	I. "	Márton Piroska	I. "
Pálffy Mária	III. "	Molnár Ilona	I. "
Perczel Margit	IV. "	Oláh Gusztávné	IV. "
35 Péczely Piroska	II. "	35 Pataky Katalin	I. "
Petrovics Zorka	II. "	Pálffy Mária	III. "
Pozsonyi Magda	II. "	Perczel Margit	IV. "
Rákóczy Kornélia	II. "	Petrovics Zorka	II. "
Róna Klára	II. "	Péczely Piroska	II. "
40 Szirmai Ilona	II. "	40 Rákóczy Kornélia	II. "
Szuly Angyalka	I. "	Szalay Ilona	I. "
Szvoboda Mária	III. "	Szirmai Ilona	I. "
Vidéky Mária	I. "	Szuly Angyalka	I. "
44 Zadák Etel	I. "	Szvoboda Mária	III. "
		45 Vidéky Mária	I. "
		46 Zadák Etel	I. "

5. Festészeti mesteriskolai továbbképző növendékek:

Első félévben:

Burghardt Rezső III. éves
2 Tatz László... .. III. „

Második félévben:

1 Burghardt Rezső III. éves

6. Szobrászati mesteriskolai továbbképző növendékek:

Az összes tanhelyiségek hadi kórház céljaira lévén lefoglalva, a háborus viszonyok miatt senki sem iratkozhatott be.

Az összes művésznövendékek száma:

Az első félévben volt... .. 27 férfi és 72 nő, együtt: 99.
A második félévben volt... .. 29 férfi és 74 nő, együtt: 103.

B)

Rajztanárképző főiskolai növendékek :

1. Polgári iskolai rajztanítójelöltek :

Első félévben :

Ducsay Béla	IV. éves
Reuter Ágoston	IV. „
Romocsa Tibor	IV. „
Szemethy Kálmán Ferencz	IV. „
5 Virág Kálmán	II. „
6 Vitus Béla	III. „

Második félévben :

Ducsay Béla	IV. éves
Göndör Sándor	I. „
Reuter Ágoston	IV. „
Romocsa Tibor	IV. „
5 Szemethy Kálmán Ferencz	IV. „
6 Virág Kálmán	II. „

2. Tanítóképző-intézeti rajztanárjelölt :

Első félévben :

1 Fogasi Ödön	V. éves
---------------	--------	---------

Második félévben :

1 Fogasi Ödön	V. éves
---------------	--------	---------

3. Középiskolai rajztanárjelöltek :

Első félévben :

Barzó Endre	I. éves
Bauer György	IV. „
Benyovszky István	I. „
Csincsák Elemér	I. „
5 Dohányos Tivadar	II. „
Erdős Lajos	II. „
Fabri Rezső	III. „
Fáy Aladár ifj.	I. „
Galla Endre	I. „
10 Grabovszky Emil	II. „
Györgyfi György	III. „
Hanuska Gyula	III. „
Hofbauer Ottó	I. „
Hrabák János	IV. „

Második félévben :

Barzó Endre	I. éves
Bauer György	IV. „
Benyovszky István	I. „
Csincsák Elemér	I. „
5 Erdős Lajos	II. „
Fabri Rezső	III. „
Fáy Aladár ifj.	I. „
Galla Endre	I. „
Györgyfi György	III. „
10 Hofbauer Ottó	I. „
Huber István	IV. „
Jeszenszky Zoltán	II. „
Kaveczy Zoltán	I. „
Kintzler Ödön	IV. „

15	Jeszenszky Zoltán...	II. éves	15	Malái Antal...	I. éves
	Kaliczky János...	IV. "		Molnár Pál...	II. "
	Kaveczy Zoltán	I. "		Pahr Alfréd...	III. "
	Kintzler Ödön	IV. "		Platthy Jenő	III. "
	Kohányi Károly	I. "		Réfy Kády János	III. "
20	Lenz Árpád...	II. "	20	Rosenwald Artur	IV. "
	Malái Antal...	I. "		Stefán Henrik	II. "
	Molnár Pál...	II. "		Szathmári István	I. "
	Pahr Alfréd...	III. "		Szepesi Zoltán...	II. "
	Platthy Jenő...	III. "		Szerényi Alfréd	I. "
25	Réfi Kády János	III. "	25	Tscheik Kálmán	IV. "
	Rosenwald Artur	IV. "	26	Wallacher László	I. "
	Stefán Henrik	II. "			
	Szathmári István	I. "			
	Szepesi Zoltán...	II. "			
30	Szerényi Alfréd	I. "			
	Tscheik Kálmán	IV. "			
	Urhegyi András	I. "			
	Vidéky János	I. "			
34	Wallacher László	I. "			

4. Továbbképző okleveles rajztanár :

Első félévben :

Második félévben :

1	Tóth István	V. éves	1	Hofbauer Károly	V. éves
---	-------------	---------	---	-----------------	---------

5. Polgári iskolai rajztanítónőjelöltek :

Első félévben :

Második félévben :

	Balogh Irén (baráthosi)	I. éves		Balogh Irén (baráthosi)	I. éves
	Barna Ilonka	III. "		Barna Ilonka	III. "
	Bánáss Marietta	IV. "		Bánáss Marietta	IV. "
	Benedek Anna	I. "		Benedek Anna	I. "
5	Bereczk Margit	II. "	5	Bereczk Margit	II. "
	Bernay Irén	I. "		Bernay Irén	I. "
	Brasch Mária	II. "		Brasch Mária	II. "
	Burján Katalin	III. "		Burján Katalin	III. "
	Ciotti Gemma	II. "		Ciotti Gemma	II. "
10	Csikor Irén	II. "	10	Csikor Irén	II. "
	Czeisberger Janka	I. "		Czeisberger Janka	I. "
	Czövek Margit	III. "		Czövek Margit	III. "
	Daffinger Johanna	IV. "		Daffinger Johanna	IV. "
	Deutsch Margit	II. "		Deutsch Margit	II. "
15	Devich Gizella	III. "	15	Devich Gizella	III. "
	Dienes Teréz	IV. "		Dienes Teréz	IV. "

	Draskóczy Aglája... ..	I. éves		Draskóczy Aglája... ..	I. éves
	Ebenspanger Ilona	II. "		Ebenspanger Ilona	II. "
	Edvi Illés Anna	II. "		Edvi Illés Anna	II. "
20	Egan Zsófia	IV. "	20	Egan Zsófia	IV. "
	Ehrlich Vilma... ..	I. "		Ehrlich Vilma... ..	I. "
	Fendt Ottilia	II. "		Fendt Ottilia	II. "
	Fischer Anna	I. "		Fischer Anna	I. "
	Firbás Margit... ..	II. "		Firbás Margit... ..	II. "
25	Friedery Ilona	IV. "	25	Friedery Ilona	IV. "
	Füleki Margit... ..	IV. "		Füleki Margit	IV. "
	Gellén Katalin	I. "		Gellén Katalin	I. "
	Giró Anna... ..	II. "		Giró Anna	II. "
	Glock J. Klára	III. "		Glock J. Klára	III. "
30	özv. Gottlieb Leóné szül. Fleischmann Elza	I. "	30	özv. Gottlieb Leóné szül. Fleischmann Elza	I. "
	Gödri Berta	III. "		Gödri Berta	III. "
	Gross Jolán	elők.		Gross Jolán	elők.
	Guckler Hedvig	III. éves		Guckler Hedvig	III. éves
	Gyalus Piroska	II. "		Gyalus Piroska	II. "
35	Hegyi Margit	III. "	35	Hegyi Margit	III. "
	Holubek Róza	II. "		Holubek Róza	II. "
	Hoffer Paula	IV. "		Hoffer Paula	IV. "
	Hoffmann Irén	elők.		Hoffmann Irén	elők.
	Hoffmann Paula	"		Hoffmann Paula	"
40	Horváth Margit	"	40	Horváth Margit	"
	Jankó Márta	III. éves		Jankó Márta	III. éves
	Jámbor Márta... ..	I. "		Jámbor Márta... ..	I. "
	Kardos Paula... ..	I. "		Kardos Paula... ..	I. "
	Kassay Margit	IV. "		Kassay Margit	IV. "
45	Kayser Alexandra	I. "	45	Kayser Alexandra	I. "
	Káplány Margit	IV. "		Káplány Margit	IV. "
	Kátay Margit	II. "		Kátay Margit	II. "
	Kelemen Teréz	II. "		Kelemen Teréz	II. "
	Kiss Laurencia	III. "		Kiss Laurencia	III. "
50	Koch Ella	I. "	50	Koch Ella	I. "
	Kovács Alojzia	II. "		Kovács Alojzia	II. "
	Kovács Erzsébet	II. "		Kovács Erzsébet	II. "
	Kovács Margit	I. "		Kovács Margit	I. "
	Kozáky Izabella	IV. "		Kozáky Izabella	IV. "
55	Krenner Amália	I. "	55	Krenner Amália	I. "
	Ladányi Eulália	I. "		Ladányi Eulália	I. "
	Lányi Ella Vilma... ..	I. "		Lányi Ella Vilma... ..	I. "
	Ludvig Gizella	elők.		Ludvig Gizella	elők.
	Ludvig Ilona	"		Ludvig Ilona	"
60	Maráth Klára	II. "	60	Maráth Klára... ..	II. "
	Matavovszky Edit	IV. "		Matavovszky Edit	IV. "
	Mazurek Dóra	II. "		Mazurek Dóra	II. "
	Miffek Irén	II. "		Miffek Irén	II. "

	Morvay Ilonka	I. éves		Morvay Ilonka	I. éves
65	Müller Rózsi	II.	"	65 Müller Rózsi	II.
	Nemes Erzsébet	II.	"	Nemes Erzsébet	II.
	Neugebauer Mária	II.	"	Neugebauer Mária	II.
	Ormos Erzsébet	III.	"	Ormos Erzsébet	III.
	d'Ouvenou Gizella	IV.	"	d'Ouvenou Gizella	IV.
70	Papp Hermin	I.	"	70 Papp Hermin	I.
	Patočka Stefánia	IV.	"	Patočka Stefánia	IV.
	Pájer Alice	III.	"	Pájer Alice	III.
	Pálfy Piroska	IV.	"	Pálfy Piroska	IV.
	Peiser Stefánia	III.	"	Peiser Stefánia	III.
75	Peitler Etelka	IV.	"	75 Peitler Etelka	IV.
	Pettykó Lujza	III.	"	Petykó Lujza	III.
	Pócsy Riza	IV.	"	Pócsy Riza	IV.
	Rainer Gabriella	II.	"	Rainer Gabriella	II.
	Ridly Franciska	III.	"	Ridly Franciska	III.
80	Róna Katalin	III.	"	80 Róna Katalin	III.
	Saxinger Rózsa	II.	"	Saxinger Rózsa	II.
	Schäffer Olga	elők.		Schäffer Olga	elők.
	Schich Fanni	"		Schick Izabella	IV. éves
	Schick Izabella	IV. éves		Semjén Ilona	III.
85	Semjén Ilona	III.	"	85 Serédy Katalin	III.
	Serédy Katalin	III.	"	Sinkovich Paula (podbellai)	I.
	Sinkovich Paula (podbellai)	I.	"	Soltész Ilona	III.
	Soltész Ilona	III.	"	Somlyay Margit	IV.
	Somlyay Margit	IV.	"	Stadler Ilona	I.
90	Stadler Ilona	I.	"	90 Strelisky Irén	IV.
	Strelisky Irén	IV.	"	Stricker Etelka	I.
	Stricker Etelka	I.	"	Strobl Paula	IV.
	Strobl Paula	IV.	"	Strobl Zsuzsanna	II.
	Strobl Zsuzsanna	II.	"	Szilassy Piroska	III.
95	Szilassy Piroska	III.	"	95 Szlavek Ilona	II.
	Szlavek Ilona	II.	"	Téchy Izabella	III.
	Téchy Izabella	III.	"	Timon Izabella	II.
	Timon Izabella	III.	"	Tóth Margit	I.
	Tóth Margit	I.	"	Tóth Vilma	I.
100	Tóth Vilma	I.	"	100 Tömör Angela	III.
	Tömör Angela	III.	"	Túri Mária	I.
	Túry Mária	I.	"	Vajda Jolán	II.
	Vajda Jolán	II.	"	Varjas Margit	II.
	Varjas Margit	II.	"	Veres Ilma	IV.
105	Veres Ilma	IV.	"	105 Volly Emilia	I.
	Volly Emilia	I.	"	Wahrmann Alice	elők.
	Wahrmann Alice	elők.		Wälder Angela	IV. éves
	Wälder Angela	IV. éves		Weisz Paula	I.
	Weisz Paula	I.	"	Wendt Mária	II.
110	Wendt Mária	II.	"	110 Wimberger Mária	II.
	Wimberger Mária	II.	"	Witkovszky Etel	elők.

Witkovszky Etel	elők.	Wonaszek Olga	elők.
Wonaszek Olga	"	Zsiga Erzsébet	II. éves
Zsiga Erzsébet	II. éves	Zvarinyi Margit	elők.
115 Zvarinyi Margit	elők.	115 Zvarinyi Nelli	II. éves
116 Zvarinyi Nelli	II. éves				

6. Továbbképző okleveles rajztanítónők:

Első félévben:			Második félévben:		
Bacher Róza	...	V. éves	Bacher Róza	...	V. "
Igmándy Katalin	...	V. "	2 Raidl Ida	...	V. "
3 Raidl Ida	...	V. "			

7. Középiskolai rajztanárnőjelöltek:

Első félévben:			Második félévben:		
Antal Ilona	...	IV. éves	Antal Ilona	...	IV. éves
Arbespauer Margit	...	I. "	Arbespauer Margit	...	I. "
Boncz Sarolta	...	I. "	Boncz Sarolta	...	I. "
Brenek Mária	...	I. "	Brenek Mária	...	I. "
5 Costantini Elma	...	I. "	5 Costantini Elma	...	I. "
Dobokay Margit	...	I. "	Dobokay Margit	...	I. "
Ehleiter Magda	...	II. "	Ehleiter Magda	...	II. "
Faludy Blanka	...	III. "	Faludy Blanka	...	III. "
Feigl Amália	...	III. "	Feigl Amália	...	III. "
10 Graul Adrienne	...	III. "	10 Graul Adrienne	...	III. "
Haller Amália	...	IV. "	Haller Amália	...	IV. "
Hantz Viola Jolán	...	I. "	Hantz Viola Jolán	...	I. "
Helbing Aranka	...	I. "	Helbing Aranka	...	I. "
Hlavács Erzsébet	...	I. "	Hlavács Erzsébet	...	I. "
15 Inczédy Paula	...	IV. "	15 Inczédy Paula	...	IV. "
Király Mária	...	II. "	Király Mária	...	II. "
Kovács Margit	...	II. "	Kovács Margit	...	II. "
Kövér Rózsa	...	III. "	Kövér Rózsa	...	III. "
Kuszka Lidia	...	I. "	Kuszka Lidia	...	I. "
20 Lestyánszky Mária	...	I. "	20 Lestyánszky Mária	...	I. "
Madzsar Ilona	...	I. "	Nágel Ida	...	I. "
Nágel Ida	...	I. "	Pataky Hajnal	...	I. "
Pataky Hajnal	...	I. "	Peitler Ida	...	III. "
Peitler Ida	...	III. "	Percs Margit	...	I. "
25 Percs Margit	...	I. "	25 Pummer Vilma	...	III. "
Pummer Vilma	...	III. "	Scholz Irén	...	II. "
Scholz Irén	...	II. "	Strohmajer Ilona	...	IV. "
Strohmajer Ilona	...	IV. "	Taksonyi Magda	...	I. "
Taksonyi Magda	...	I. "	29 Wittenberger Margit	...	III. "
30 Wittenberger Magda	...	III. "			

8. Továbbképző okleveles rajztanárnők:

Első félévben:

Második félévben:

Csépai Margit	V. éves	1 Szűcs Emma	V. éves
2 Szűcs Emma	V. "					

Az összes rajztanár-, tanárnő-, tanító- és tanítónőjelöltek, valamint a továbbképző okleveles rajztanár, tanárnő és tanítónők száma:

Az első félévben	volt	42 férfi,	151 nő,	együtt	193.
A második	"	"	34 "	147 "	"	"	...	181.

IX.

STATISZTIKAI ADATOK.

Az egyesített művészeti iskolák növendékei közül volt:

	I. félévben	II. félévben
1. Művésznövendék	27	29
2. Művésznőnövendék	72	74
3. Polgári iskolai rajztanítójelölt	6	6
4. Tanítóképzőintézeti rajztanárjelölt	1	1
5. Középiskolai rajztanárjelölt	34	26
6. Továbbképző okleveles rajztanár	1	1
7. Polgári iskolai rajztanítónőjelölt	116	115
8. Továbbképző okleveles rajztanítónő	3	2
9. Középiskolai rajztanárnőjelölt	30	29
10. Továbbképző okleveles rajztanárnő	2	1
	<hr/>	<hr/>
Összesen :	292	284

Az összes látogatók száma volt:

az I. félévben 292, a II. félévben 284.

A szabályszerűen beiratkozott növendékek közül vallásra nézve volt:

	I. félévben	II. félévben
Római katolikus	178	170
Ág. evang.	26	28
Református	38	40
Izraelita	42	39
Görög katolikus	2	2
Görög keleti	4	3
Unitárius	2	2
	<hr/>	<hr/>
Összesen :	292	284

Anyanyelvre nézve:	I. félévben:	II. félévben:
Magyar	276	273
Német	11	8
Horvát	1	—
Szerb	2	1
Olasz	1	1
Francia	—	—
Orosz-lengyel (rutén)	1	1
	<hr/>	<hr/>
Összesen:	292	284

A Képzőművészeti Főiskola és a vele ügykezelés tekintetében egybekapcsolt festészeti és szobrászati mesteriskolák és a női festőiskola könyvtárában az 1917. évi június hó végén volt 11.152 kötet, 105.231 műlap, 445.160 K 08 f. értékben.

X.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA ÉPÜLETEI.

A)

A Főiskola Andrassy-úti főépületének összes helyiségeit a könyvtári termek és néhány műterem kivételével a m. kir. honvéd hadi kórház veszi igénybe.

A kórház 17 kórteremmel és gyanus betegek részére berendezett „Elkülönítő“-vel rendelkezik; összesen 361 ágyra van berendezve, melyek közül 24 ágy tiszti betegek részére tartatik fenn.

A betegszobákon kívül még a felvételi, parancsnoki és egyéb irodák, valamint orvosok, önkéntes ápolónői, ápolói és hivatásos ápolónői, továbbá általános és speciális szénsavas és élenyfürdők, dörzsölőterem és szertárak is a főiskola épületében vannak elhelyezve. Ugyanitt van a modern sebészet minden követelményének megfelelő hatalmas műtőterem, kötöző és Röntgen-helyiség, bakteriológiai laboratórium és gyógyszertár.

A souterrain-ban van a terjedelmes konyha, a legmodernebbül berendezett és bőven felszerelt élelmiszerraktárak, mosóhelyiségek stb.

Az épülethez tartozó udvari kerthelyiség állandó gondozás alatt a fennjáró betegek szórakozóhelye.

A kórház parancsnoka: Dr. Hasenfeld Artur törzsorvos, egyetemi m. tanár; sebészorvosa: Eisler Hugó ezredorvos, beosztott orvosok: Dr. Grossmann Artur, Dr. Erdős Géza ezredorvosok, Dr. Jakab László segédorvos, Dr. Göbl Albin polgári orvos és Dr. Stokk Angela, Német Alajosné orvosnő.

A gyógyszertár és laboratórium vezetője: Kurucz Miklós gyógyszerészügyi segédtiszt, beosztott gyógyszerész: Nägele Géza zászlós.

A Röntgen-laboratórium vezetője: Dr. Jakab László segédorvos.

Önkéntes ápolónők; főnöknő: Dr. Hasenfeld Arturné urnő, helyettese: Fleischl Sándorné urnő, Ullmann Emilné, Sántha Ilonka, Zadák Hella, Kepich Klári urhölgyek.

Katonai parancsnok: Giesswein Jakab alezredes.

Gazdasági hivatal főnöke: Frank Tibor hadnagy g. t., beosztva: Becker Adolf hadnagy g. t.

A kórház elismerten jó konyhájának vezetését Darázs Rudolfné gazdaasszony látja el.

A kórházat az év folyamán több ízben tüntették ki magas vendégek látogatásaikkal. Elsősorban kell felemlitenünk Ő cs. és kir. Fensége Augusztá főhercegasszonyt, Ő cs. kir. Fensége József főherceg urat, továbbá Gaudernak József táborszernagy, Bogát István altábornagy, gr. Tisza István volt miniszterelnök urakat stb.

A kórházban 1916 augusztus 1-től, 1917 július 31-ig összesen 4018 beteg volt ápolás alatt, közöttük 838 Oroszországból érkezett csererokkant.

A hadikórház működése terén különösen kiemelhető a szívbetegosztály működése, mely osztályon Dr. Hasenfeld Artur törzsorvos, a kórház parancsnoka személyes vezetése és működése mellett számos tiszt és legénységi egyén nyerte vissza egészségét és teljes gyógyulását.

B).

A Bajza-utca epreskerti művésztelepen levő festészeti és szobrászati mesteriskola épületeiben az *Országos Hadigondozó Hivatal* a honvéd hadikórház megszüntetése után, még a múlt év elején *Utókezelő Gyógyintézetet* rendezett be.

Az intézet a Stefánia-úton és a Hermina-úton létesített fiókosztályok felállítására óta összesen 400 ágygal rendelkezik az idegrendszer sérülése és funkciós bántalmaiban szenvedő rokkant katonák részére.

Főfeladatai: 1. fejsérülteknél a seb begyógyulása után fellépő idegrendszeri tünetek megfigyelése és kezelése; 2. a periferiás idegek sérülése utáni bénulások megfigyelése (ambulanter is az Országos Hadigondozó Hivatal összes budapesti intézeteinek betegein) és kezelése villamoszással, massage-zsal és passiv mozgatózással; 3. traumás₂neurosisban (idegshock) szenvedők kezelése.

Fennállása óta az intézetbe felvételre 2055, az intézetből távozott 1478 beteg. Ezen utóbbiak közül:

mint szolgálatképes: 79
 mint segédszolgálatra alkalmas: 408
 mint rokkant: 884
 mint egyéb kezelésre szoruló: 492 hagyta el az intézetet.
 Meghalt: 12.

* * *

AZ ORSZÁGOS HADIGONDOZÓ HIVATAL BAJZA-UTCAI UTÓ- KEZELŐ GYÓGYINTÉZETÉNEK TISZTIKARA:

Igazgató: Dr. Csiky József t. ezredorvos, egyetemi magántanár.

Osztályvezető főorvosok: Dr. Kiss József t. segédorvos (Bajza-utca), Dr. Novák József t. főorvos (Hermina-ut és Stefánia-ut), Dr. Podmaniczky Tibor br. (II. sz. belklinika).

Másodorvosok: Dr. Schmiedeg Margit (Bajza-utca), Dr. Heller Lenke (II. sz. belklinika).

Szigorló orvosok: Keleti József (II. sz. belklinika), Jánossy Gyula (II. sz. belklinika).

Orvostanhallgatók: Valentin Ibolya (Bajza-utca), Gottlieb József (Hermina-ut)

*

Önkéntes ápolónő: Abelsberg Ilka.

*

Katonai osztagparancsnok: Fleischmann Géza cs. és kir. vadász hadnagy.

*

A gazdasági hivatal főnöke: Tersztyánszky Ferenc.

*

Vezényelve 17 férfi és 25 nő.

TARTALOM.

I. Megdicsőült Első Ferenc József Ő Császári és Apostoli Királyi Felségének emlékezete	3. oldal
II. Ünnepi szavak IV. Károly koronázásakor	10. „
III. Az év történetéből	17. „
IV. Az orsz. m. kir. képzőművészeti főiskola szervezeti szabályzata	40. „
V. Igazgatók és tanárok névsora	46. „
VI. Rajztanárvizsgáló bizottsági tagok névsora	49. „
VII. A képesítő vizsgálatok eredménye	50. „
VIII. A növendékek névsora	52. „
IX. Statisztikai adatok	62. „
X. A képzőművészeti főiskola épületei	64. „
